

Samarbete mellan folkbibliotek och barnhälsovård i Sverige:

En utökad kartläggning och nulägesbeskrivning

Anna Hampson Lundh
Katarina Michnik

Projektet har genomförts med stöd av Region Halland och Kulturrådet.
Om du vill beställa fler exemplar av denna rapport, kontakta broschyrbeställningen
telefon 035-16 43 43 eller beställ via www.regionhalland.se/broschyler/regionbiblioteket.
Där kan du också ladda ner den som en pdf.

Text och innehåll: Anna Hampson Lundh och Katarina Michnik

Foto: Magnus Andersson. Omslagsbilden är tagen på BVC Humlan, Amadeuskliniken, Halmstad.

Produktion och form: Kultur i Halland.

Tryck: Danagård LiTHO AB, september 2014.

ISBN: 978-91-980640-4-9

© 2014 Regionbibliotek Halland

Samarbete mellan folkbibliotek och barnhälsovård i Sverige:

En utökad kartläggning och nulägesbeskrivning

Anna Hampson Lundh
Katarina Michnik

Förord

Vad gör ett samarbete framgångsrikt? Det är en fråga som är svår att besvara för det beror naturligtvis på en mängd olika faktorer. Den svåraste utmaningen är att få samarbetet att fungera väl över professionsgränserna.

Hur ser då de olika professionerna på samarbetet? Denna rapport är ett försök att besvara den frågan och vi hoppas att rapporten kommer att ge både nya insikter och ett igenkännande leende.

I Halland har samarbetet mellan barnhälsovården och biblioteken pågått under lång tid. Samarbetet tog en ny inriktning i samband med de projekt som startade upp under början av 2000-talet av Regionbibliotek Halland. Med start i projektet *Alfons öppnar dörren – om invandrarbarn och språk* (2001-2003) fick projekten mer fokus på små barns språkutveckling, i detta fall invandrarbarnens. Därefter kom projektet *Med språket framför sig* (2005-2007) som syftade till att ta fram metoder och material som stimulerade språkutvecklingen hos de riktigt små barnen (9 månader). Det var i detta projekt som barnhälsovårdsutvecklare Gerd Almqvist-Tangen kom in i projektgruppen vilket varit avgörande för det goda och långa samarbetet mellan biblioteken och barnhälsovården i Halland under de senaste 10 åren.

Tillsammans har vi utformat, genomfört och utvärderat olika projekt som alla byggts på samarbete mellan bibliotek och barnhälsovården samt andra aktörer, där det främsta exemplet är projektet Språk-kedjan.

I samband med projektet Språk-kedjan väcktes många frågor om långsiktighet och hållbarhet i satsningar kring små barns språkutveckling. Därför sökte vi och fick pengar för att göra en kunskapsöversikt kring forskning och best practice. Uppdraget gick till Kerstin Rydsjö, och resulterade i rapporten *Dags att höja ribban!? – en rapport om samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek kring små barns språk- och litteracitetsutveckling*.

Den rapporten gav i sin tur upphov till nya frågor kring hur samarbetet mellan folkbibliotek och barnhälsovård ser ut i Sverige idag. Det väckte lusten att genom enkätundersökningar till berörda parter ta reda på detta. Resultatet presenteras i den rapport du nu håller i din hand.

Ett särskilt tack till Anna Hampson Lundh och Katarina Michnik för intervjuarbete, analys och rapportförfattande. Vi vill också tacka personalen inom de olika professionerna, som tagit sig tid att besvara enkäterna och dela med sig av sina erfarenheter.

Vi hoppas att dessa två rapporter tillsammans ska ge det underlag som behövs för att få till stånd en nationell gemensam satsning på små barns språkutveckling i Sverige.

*Maria Ehde Andersson
Utvecklingsledare bibliotek
med inriktning mot barn och unga*

*Gerd Almqvist-Tangen
Barnhälsovårdsutvecklare*

Författarnas tack

Först och främst vill vi tacka alla studiedeltagare som tagit sig tid att svara på de enkäter som utgör grunden till denna rapport.

Vi vill också tacka Regionbiblioteket, Kultur i Halland och styrgruppen för det av Kulturrådet stödda projektet *Samverkan BVC – bibliotek för barns språkutveckling – forskning och best practice* för förtroendet att skriva denna rapport.

Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan (BHS), Högskolan i Borås gav oss utrymme i våra tjänster för att arbeta med denna rapport under 2013. The School of Education, Curtin University, Perth, samt the Information Studies Group vid Queensland University of Technology, Brisbane, Australien gav Anna tillgång till arbetsplatser, IT-resurser och bibliotekstillgång under denna period. Våra tack går till dessa institutioner.

Tack även till Eiler Jansson för den svenska språkgranskningen, Keith Hampson för språkgranskningen av den engelska sammanfattningen, samt Mats Dolatkah, Susan Lorentzen och Jonas Söderholm för att de ställde upp som bollplank i frågor gällande enkätanalyser.

*Anna Hampson Lundh, lektor
Katarina Michnik, doktorand
Perth och Borås, mars 2014*

INNEHÅLL

Förord	4
Författarnas tack	5
Sammanfattning	8
Abstract in English	9
1. Inledning	10
1.1 Syfte och frågeställningar, samt disposition	11
2. Folkbiblioteksväsendet och barnhälsovården	12
2.1 Folkbiblioteken	12
2.1.1 <i>Organisation och uppdrag</i>	12
2.1.2 <i>Barnbibliotekarieprofessionen</i>	12
2.2 Barnhälsovården	13
2.2.1 <i>Organisation och uppdrag</i>	13
2.2.2 <i>BVC-sköterskeprofessionen</i>	14
2.3 Förutsättningar för ett gemensamt professionellt objekt	14
3. Metod	15
3.1 Genomförande av enkätundersökningarna	15
3.2 Analysförfarande	16
3.3 Studiens begränsningar	16
4. Analytiska utgångspunkter	18
5. Resultat	19
5.1 Barnbibliotekskonsulenterna	19
5.1.1 <i>Metoder</i>	19
5.1.2 <i>Samverkan</i>	21
5.2 Barnhälsovårdsutvecklarna	23
5.2.1 <i>Metoder</i>	23
5.2.2 <i>Samverkan</i>	25
5.3 Folk- och barnbibliotekarierna	27
5.3.1 <i>Metoder</i>	27
5.3.2 <i>Samverkan</i>	31
5.4 BVC-sköterskorna	33
5.4.1 <i>Metoder</i>	33
5.4.2 <i>Samverkan</i>	36
5.5 Sammanfattande kommentar	37
6. Analys	39
6.1 Nivåer av samverkan	39
6.2 Sammanfattande kommentar	40
7. Diskussion och slutsatser	41
7.1 Utvecklingspotential	41
7.2 Obesvarade frågor	43
Käll- och litteraturförteckning	44
Bilaga 1 Enkätfrågor till barnbibliotekskonsulenter	46
Bilaga 2 Enkätfrågor till barnhälsovårdsutvecklare	49
Bilaga 3 Enkätfrågor till folk- och barnbibliotekarierna	52
Bilaga 4 Enkätfrågor till BVC-sköterskor	56

Sammanfattning

Samarbete mellan folkbibliotek och barnhälsovård i Sverige:

En utökad kartläggning och nulägesbeskrivning

Den här rapporten presenterar resultaten av fyra enkäter som under 2012 och 2013 besvarades av folk-/barnbibliotekarier, sjuksköterskor verksamma vid barnavårdscentraler (BVC), barnbibliotekskonsulenter och barnhälsovårdsutvecklare över hela Sverige, med avseende på samverkan mellan de två institutionerna folkbibliotek och barnhälsovård. Enkätundersökningen, som är den första i sitt slag, genomfördes som en del i projektet *Samverkan BVC – bibliotek för barns språkutveckling – forskning och best practice* vid Region Halland.

Syftet med rapporten är att utifrån de två institutionerna, folkbibliotek och BVC, identifiera och beskriva gemensamma metoder i arbetet med små barns språkutveckling, samt nivåer av samverkan. På detta sätt skapas en grund för metodutveckling och förbättrat samarbete.

Rapportens övergripande slutsats är att det förekommer samarbeten som fungerar väl, men att det samtidigt finns stort utrymme för utveckling vad gäller samverkan mellan institutionerna kring små barns språkutveckling. Följande sex insatser bedöms som viktiga:

1. Att på den lokala nivån fortsätta utveckla samarbeten kring föräldrautbildningar och se bibliotekets medverkan i denna som en integrerad del av föräldrautbildningen, snarare än som ett separat inslag.
2. Att på den lokala nivån i alla samarbetsprojekt arbeta med gemensam planering, tydliggörande av mål, syfte och ansvarsfördelning, marknadsföring, samt en strukturerad och dokumenterad uppföljning och återkoppling.
3. Att på den lokala nivån genom användarundersökningar följa upp hur satsningarna uppfattas av såväl föräldrar som barn.
4. Att på den lokala nivån utarbeta skriftliga överenskommelser mellan institutionerna vad gäller formerna för samarbete.
5. Att på den lokala och regionala nivån i högre utsträckning arrangera gemensam och regelbunden fortbildning.
6. Att på den lokala, regionala och nationella nivån arbeta mot att utveckla stödet från kommunala bibliotekschefer, samt att förankra samarbetet på en politisk nivå.

Abstract in English

Cooperation between public libraries and child health care in Sweden:

An extended survey and status report

This report presents the results of four surveys conducted during 2012 and 2013 regarding the cooperation between public libraries and child health care in Sweden. The surveys were aimed at public/children's librarians, nurses working in child health centres, county children's librarians, and nurses in child health care units. The study forms part of the project *Collaboration between child health centres and libraries for children's language development – Research and best practice* through Region Halland, Sweden.

The aim of the report is to – from the perspectives of both sectors – describe and identify collaborative methods for children's language development, and levels of cooperation. In this way, a foundation for method development and improvement of cooperation is created.

The report concludes that there are examples of cooperation that are well-functioning, but that there is also room for considerable improvement in terms of collaboration between the two sectors on children's language development. The following six actions are considered important:

1. On the local level, continue to develop the collaboration on general parental education programmes and consider the library's involvement in these programmes as integral rather than separate.
2. On the local level, to ensure that all collaboration projects are jointly planned; that goals, objectives and responsibilities are clarified; that the projects are properly marketed, evaluated, and documented in structured ways.
3. On the local level, evaluate how joint projects are perceived by parents as well as by children through user studies.
4. On the local level, develop documented agreements regarding forms of collaboration between the institutions.
5. On the local and regional levels, to regularly arrange joint professional development programmes.
6. On the local, regional, and national level, work towards promoting the support from library managers, and to fortify the collaboration at a political level.

1. Inledning

I den här rapporten presenteras och analyseras fyra enkäter som under 2012 och 2013 har besvarats av folk-/barnbibliotekarier, sjuksköterskor verk-samma vid barnvårdscentraler (hädanefter kall-lade BVC-sköterskor), barnbibliotekskonsulenter och barnhälsovårdsutvecklare över hela landet. Denna undersökning är den första i sitt slag och ger en bild av former och villkor för samarbete mellan institutionerna barnbibliotek och barnvårdscentra-ler (hädanefter kallade BVC) vad gäller små barns¹⁾ språkutveckling.

Rapporten har skrivits på uppdrag av regionbibliote- ket, Kultur i Halland. Regionbiblioteket och barnhäl- sovården i Halland har under många år samarbetat kring små barns språkutveckling. I det av Kulturrå- det stödda projektet *Samverkan BVC – bibliotek för barns språkutveckling – forskning och best practice* tas ett större, nationellt grepp med syftet att ”samla erfarenheter för att bygga hållbara strukturer för för- djupad samverkan mellan bibliotek och BVC, för att främja barns språkutveckling på bästa sätt” (Region Halland, 2011, s. 3). I projektets första steg publice- rades rapporten *Dags att höja ribban!?: En rapport om samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek kring små barns språk- och litteracitetsutveckling* där Kerstin Rydsjö (2012) beskriver kunskapsläget vad gäller samarbete mellan barnbibliotek och barn- vårdscentraler. I ett andra steg genomfördes en en- kätundersökning (Rydsjö & Michnik, 2012) där folk- biblioteksansvariga besvarade frågor om samarbeten

med barnvårdscentraler. I ett tredje steg distribu- erades enkäter till BVC-sköterskor, barnbiblioteks- konsulenter och barnhälsovårdsutvecklare. I denna rapport analyseras de fyra enkäterna tillsammans, med fokus på de frågor som hade fasta svarsalternati- v. Enkäterna gav också upphov till ett mycket rikt kommentarsmaterial, som på grund av ramarna för arbetet inte har kunnat analyseras ingående.

Projektet som helhet bygger på grundantagandet att arbete med små barns språkutveckling är stän- digt relevant, inte minst mot bakgrund av vikande resultat i internationella läs- och skrivtester (se t.ex. Litteraturutredningen, 2012). Det bygger också på antagandet om att en viktig del av detta arbete är samverkan mellan institutioner som på olika vis ar- betar med barns språkutveckling. Även om det är känt att samarbeten mellan barnbibliotek och BVC förekommer i många svenska kommuner, finns idag ingen nationell överblick över hur dessa sam- arbeten ser ut. Tidigare undersökningar har dock identifierat hinder för långsiktig samverkan, såsom att samarbetena är ”eldsjälsbaserade” och att chefer och beslutsfattare – ofta på visst avstånd från verk- samheterna – inte ser vikten av kontinuerligt stöd till samarbetet (Corneliusson, 2007; Rydsjö, 2012). Ett annat tänkbart hinder, som inte är unikt för dessa grupper, är att samverkan bygger på två olika professionella kulturer och att föremålet för sam- verkan uppfattas på olika vis. Detta diskuteras mer ingående i följande kapitel.

1) Med barn avses i rapporten personer under 18 år, enligt Barnkonventionens definition (UNICEF Sverige, 2009). Med små barn och för- skolebarn avses barn som ännu inte börjat grundskolan.

1.1 Syfte och frågeställningar, samt disposition

Syftet med denna tredje delrapport är att utifrån de två institutionerna, folkbibliotek och BVC, identifiera och beskriva gemensamma metoder i arbetet med små barns språkutveckling, samt nivåer av samverkan. På detta sätt skapas en grund för metodutveckling och förbättrat samarbete.

Studien vägleds av följande fyra frågeställningar:

1. Vilka metoder i mötet med föräldrar/vårdnadshavare och barn beskrivs av de respektive grupperna?
2. Hur organiseras samarbetet enligt de olika grupperna?
3. Vilka nivåer av samverkan mellan barnhälsovård och folkbibliotek kan identifieras i det analyserade materialet?
4. Vilken utvecklingspotential kan identifieras utifrån det analyserade materialet?

Dessa fyra frågor besvaras genom en analys av de fyra enkäter som besvarades av ansvariga för barnbibliotekverksamheter, regionbibliotek, BVC-sköterskor, samt barnhälsovårdsutvecklare under 2012 och 2013.

Rapporten är indelad i sju kapitel. Efter detta inledande kapitel följer **kapitel 2** där några av förutsättningarna för samarbete mellan barnbibliotek och BVC kortfattat introduceras. Tillvägagångsättet för den enkätundersökning som genomförts beskrivs mer ingående i **kapitel 3**. I **kapitel 4** beskrivs en taxonomi som används i analysen av enkäterna. De två första frågeställningarna besvaras genom en sammanställning av resultaten av enkäterna i **kapitel 5**. Den tredje frågeställningen besvaras i **kapitel 6**, genom en analys som genomförs med hjälp av den taxonomi som presenterats i kapitel 4. Den fjärde frågeställningen besvaras genom diskussionen i **kapitel 7**.

2. Folkbiblioteksväsendet och barnhälsovården

Denna rapport grundar sig alltså på idén om att samverka mellan de två institutionerna barnhälsovård och folkbibliotek är av betydelse för att offentligt finansierat arbete med att främja små barns språkutveckling ska bli ändamålsenligt, sammanhållet, koordinerat och effektivt. Avsikten med detta kapitel är att ge en bakgrund till den undersökning som presenteras i övriga kapitel, genom att kortfattat beskriva de två institutionerna. För en omfattande litteraturgenomgång hänvisas till Kerstin Rydsjös rapport *Dags att höja ribban!?* från 2012.

Kapitlet består av tre avsnitt. De första introducerar de två institutionerna utifrån ett svenskt perspektiv.

Till att börja med beskrivs folkbiblioteksväsendet, dess organisation och styrning, samt folkbibliotekarieprofessionen, med särskilt fokus på barnbibliotekarierna. Det andra avsnittet handlar om barnhälsovården och sjuksköterskeprofessionen och särskilt den del av professionen som arbetar inom barnhälsovården.

Små barns språkutveckling kan ses som ett föremål för samarbete – ett så kallat gemensamt professionellt objekt – mellan barnbibliotek och barnvårdscentraler (se Rydsjö, 2012, s. 14). I det tredje avsnittet diskuteras och problematiseras möjligheterna för detta gemensamma professionella objekt utifrån beskrivningarna av de två sektorerna.

2.1 Folkbiblioteken

Inom det offentligt finansierade biblioteksväsendet finns tre huvudsakliga bibliotekstyper: folkbibliotek, skolbibliotek och högskolebibliotek²⁾ (Limberg & Lundh, 2013, s. 9). Både folkbiblioteken och skolbiblioteken har särskilda uppdrag gentemot barn, det vill säga personer under 18 år. I denna rapport ligger fokus på folkbibliotekens barninriktade verksamhet.

2.1.1 Organisation och uppdrag

Statligt stöd för och reglering av det svenska folkbiblioteksväsendet har funnits sedan tidigt 1900-tal (Frenander, 2012). I skrivande stund regleras verksamheten av en bibliotekslag (SFS 1996:1596), som den 1 januari 2014 kommer att ersättas av en ny (SFS 2013:801). Barnbiblioteken har från 1900-talets början varit en prioriterad del av folkbiblioteken. Rent fysiskt har de ofta utgjort särskilda avdelningar vid kommun- och filialbibliotek, men det finns också exempel på fristående barn- och ungdomsbibliotek.

Enligt såväl den nu gällande som den nya bibliotekslagen, ska varje kommun ha folkbibliotek. Dessa bibliotek är kommunalt finansierade. Läns- och regionbiblioteken, som bland annat har till uppgift att

samordna kommunal biblioteksverksamhet och arbeta med verksamhetsutveckling, finansieras i huvudsak av landstingen/regionerna (Johannisson, 2012).

Både i den i skrivande stund gällande bibliotekslagen, liksom i den kommande, framgår att folkbiblioteken är till för alla medborgare. I båda lagtexterna betonas arbetet gentemot barn och unga och uppdraget att ”främja språkutveckling och stimulera till läsning” (SFS 1996:1596). Till skillnad från exempelvis skolan, kan barnbiblioteksverksamheterna sägas bygga på en tradition av frivillighet och bildning, snarare än tvång och utbildning (Juncker, 2010).

2.1.2 Barnbibliotekarieprofessionen

Som en övergripande benämning kallas bibliotekarierna anställda vid folkbibliotek just för folkbibliotekarierna. Svenska folkbibliotekarierna har ofta en examen i ämnet biblioteks- och informationsvetenskap, alternativt den tidigare bibliotekarieexamen (för en historisk överblick över den svenska bibliotekarieutbildningen, se Seldén, 2012). Formellt och lagligt sett finns det dock inget krav på en viss typ av examen för att kunna vara verksam

2) Enligt den bibliotekslag (SFS 2013:801) som träder i kraft den 1 januari 2014 nämns även ”regional biblioteksverksamhet”, ”länecentraler”, samt övrigt ”offentligt finansierad biblioteksverksamhet”.

som bibliotekarie. Det är därmed svårt att påstå att bibliotekarieryrket med nödvändighet bygger på en biblioteks- och informationsvetenskaplig grund. Däremot vore det inte att överdriva att påstå att bibliotekarier, särskilt inom folkbibliotekssektorn, ofta har humanistiska och samhällsvetenskapliga utbildningsbakgrunder.

En vanlig titel för folkbibliotekarier som särskilt arbetar gentemot barn och unga är barnbibliotekarie, eller barn- och ungdomsbibliotekarie. Denna typ av titel implicerar dock inte en särskild typ av barnbibliotekarieutbildning, även om det finns och har funnits möjligheter att specialisera sig mot barnbiblioteksverksamheter genom valbara inriktningar och kurser.

2.2 Barnhälsovården

Det svenska offentligt finansierade sjukvårdssystemet är uppdelat i primärvård, länssjukvård och regionsjukvård (Isacsson & Malmquist, 2013). Barnhälsovården tillhör primärvården, alltså den del av hälso- och sjukvården som ligger utanför sjukhusvården. Oftast bedrivs barnhälsovårdsarbetet vid särskilda barnvårdscentraler (BVC) eller som en del av vårdcentraler eller familjecentraler. (Höjer, 2013; Malmquist, 2013) I alla län/regioner finns också centrala, samordnande barnhälsovårdsenheter (Redaktionsrådet för Rikshandboken barnhälsovård, 2012).

2.2.1 Organisation och uppdrag

Sverige har haft en offentligt finansierad barnhälsovård sedan 1937 (Höjer, 2013). Barnhälsovården lyder generellt under Hälso- och sjukvårdslagen (SFS 1982:763), men utöver denna lagstiftning finns idag inga specifika riktlinjer för hur barnhälsovården ska arbeta. Däremot används den elektroniska och av landstingen och regionerna ägda *Rikshandboken barnhälsovård* (2013) av barnhälsovårdsenheter i landet, även om den formellt sett inte är styrande. (Magnusson, Lindfors & Tell, 2011; Rydsjö, 2012, s. 12f; Ståhl, 2012, s. 19ff) Den så kallade Evelinagruppen har sedan 2010 arbetat med att sammanställa ”vägledningar, rekommendationer och kunskapsöversikter” för barnhälsovården och meningen är att detta arbete ska leda fram till ett nationellt fungerande program (Magnusson, 2012).

Att som familj delta i barnhälsovårdens program för små barn är inte obligatoriskt, men i princip når programmen alla barn och deras föräldrar/vårnadshavare i Sverige (Höjer, 2013; Magnusson, Lindfors & Tell, 2011, s. 1618). Under de senaste åren har barnhälsovården genomgått organisatoriska föränd-

ringar. Tidigare var geografisk tillhörighet det som avgjorde vilken BVC en familj var knuten till, men sedan det så kallade Fria Vårdvalet infördes 2010 har situationen förändrats, dels genom att familjerna själva kan välja BVC, dels genom att privata aktörer har kunnat etableras (Rydsjö, 2012, s. 12; Sarkadi et al. 2013). Det har också visat sig att de insatser som erbjuds familjer med förskolebarn inte kan beskrivas som likvärdiga över landet vad gäller programmets utformning och metoder (Magnusson, Lindfors & Tell, 2011; Sarkadi et al. 2013).

Barnhälsovårdens uppdrag är alltså inte lagstiftat, men beskrivs i den för sektorn centrala boken *Barnhälsovård* (2009) som att ”främja alla barns hälsa och allsidiga utveckling” (Magnusson 2009, s. 7, enligt Rydsjö, 2012, s. 12). I *Nationalencyklopedins* artikel om barnhälsovård (Höjer, 2013) betonas det förebyggande arbetet, genom tidig diagnostisering och hälsoövervakning. Liknande formuleringar finns i den ovan nämnda *Rikshandboken barnhälsovård* och dess beskrivning av nationella mål för BVC-sköterskor, där även uppdraget att ”minska dödlighet, sjuklighet och handikapp hos nyblivna mödrar och deras barn”, samt att ”minska skadlig påfrestning för föräldrar och barn” betonas (Nationella nätverket för Vårdutvecklare/Barnhälsovårdssamordnare, 2007).

Vad gäller barns språkutveckling genomförs språkstester vanligen två gånger under barnets fyra första år, och vid avvikande språkutveckling har BVC-sköterskan möjlighet att remittera till logoped (Almqvist-Tangen & Hedenström, 2011; Jonsell, 2011). Jämfört med barnbibliotekets uppdrag, såsom det beskrivs ovan, finns det således större element av förebyggande arbete, kontroll och diagnostisering i barnhälsovår-

dens uppdrag och arbete, både på ett övergripande plan och vad gäller små barns språkutveckling.

2.2.2 BVC-sköterskeprofessionen

En BVC-sköterska har en specialistutbildning, vanligen som barnsjuksköterska eller distriktssjuksköterska (Ståhl, 2012, s. 20). I dagens utbildningssystem innebär detta en utbildning på avancerad nivå, som följer på den sjuksköterskeutbildning på grundläggande nivå som leder fram till sjuksköterskelegitimation (German Millberg, 2012; Sjuksköterskeutbildning, 2013).

Precis som bibliotekarieutbildningen har sjuksköterskeutbildningen genomgått flera reformer och kommit att akademiseras under de senaste decennierna (German Millberg, 2012; Sundin, 2004). De legitimerade sjuksköterskor som är verksamma i Sverige idag kan därmed ha tämligen olika utbildningsbakgrunder och inom professionen pågår en diskussion om vad sjuksköterskans specialkunskaper består i och hur utbildningen därmed bäst utformas (se t.ex. Bisholt, 2009; German Millberg, 2012; Hallin, 2009; Sundin, 2003). Diskussionen kan sägas handla om två relaterade spänningsförhållanden, dels ett som

gäller förhållandet mellan teori och praktik, dels ett som gäller förhållandet mellan medicinskt-tekniska respektive omvårdnadsteoretiska inslag i sjuksköterskeutbildningen. De omvårdnadsteoretiska inslagen har fått ett allt större utrymme i utbildningen och kan beskrivas som ett sätt för sjuksköterskeprofessionen att hävda sin professionsstatus och sitt unika kunskapsområde, inte minst gentemot läkarprofessionen och den medicinska vetenskapen (Sundin, 2003).

Sjuksköterskeyrket ska enligt Socialstyrelsens kompetensbeskrivning vila på ”vetenskap och beprövad erfarenhet” och vikten av att kunna arbeta evidensbaserat betonas (Socialstyrelsen, 2005, s. 8, 13). Evidensbaserad sjukvård innebär enligt Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) ”en medveten och systematisk användning inom medicinskt arbete av bästa tillgängliga vetenskapliga faktaunderlag” (Malmquist, 2004). Intressant i sammanhanget är att evidens möjligen kan få olika betydelser inom de olika vetenskapliga synsätt som sjuksköterskeprofessionen har att förhålla sig till, å ena sidan en medicinsk-naturvetenskaplig kunskapstradition, å andra sidan en beteendevetenskaplig och samhällsvetenskaplig kunskapstradition (Sundin, 2003).

2.3 Förutsättningar för ett gemensamt professionellt objekt

I ovanstående beskrivning av de två professionerna framträder både likheter och skillnader. Båda grupperna arbetar med att främja barns språkutveckling och har i uppdrag att finnas till för alla barn och familjer. Institutionernas metoder för detta främjande skiljer sig dock åt och bygger på olika traditioner. Även om familjernas deltagande i institutionernas program och aktiviteter bygger på frivillighet, så har BVC en kontrollerande och diagnosticerande funktion, vilket barnbiblioteket inte har. Till detta tillkommer att institutionerna ligger på olika nivåer i det offentliga landskapet, en kommunal nivå och en landstingsnivå. På den statliga nivån ligger verksamheterna dessutom under olika departement.

Kerstin Rydsjö (2012) betonar i sin rapport om samarbete mellan BVC och barnbibliotek att det finns likheter i institutionernas uppdrag vad gäller barns

språkutveckling, men beskriver också konkreta samarbetsprojekt där de deltagande professionerna inte ser att de har ”ett gemensamt professionellt objekt” (Rydsjö, 2012, 59, 62). En förutsättning för att kunna identifiera ett gemensamt professionellt objekt är alltså att se nyttan av att tillvarata flera yrkesgruppers *olika* kompetenser kopplade till en viss fråga (Rydsjö, 2012, s. 64f.).

Även om det inte finns något som tvingar de professionellt verksamma vid BVC och barnbibliotek att finna gemensamma professionella objekt, finns det en lång tradition av samarbete mellan institutionerna. I Sverige förekommer idag goda exempel på hur sådan samverkan kan se ut, men förmodligen även mindre goda. I den undersökning som presenteras i följande kapitel ges en bild av hur de yrkesverksamma själva beskriver hur de ser att samverkan mellan professionerna och institutionerna fungerar.

3. Metod

Den här rapporten bygger på en datainsamling som skett i flera etapper. Sammanlagt har fyra delundersökningar genomförts, i ett första steg under 2012 och i ett andra steg under 2013, under ledning av styrgruppen för *Samverkan BVC – bibliotek för barns språkutveckling – forskning och best practice* och den nationella arbetsgruppen Små barns språkutveckling.

Inom ramen för projektet utarbetades till att börja med en webbenkät som skickades ut till ansvariga tjänstemän för folkbibliotek i samtliga Sveriges kommuner. Resultaten presenterades i Kerstins Rydsjös och Katarina Michniks rapport *Samarbete mellan bibliotek och BVC/barnhälsovård i Sverige* (2012).

Syftet med enkäten var ”att kartlägga hur omfattande samarbetet [mellan bibliotek och barnhälsovård] är idag, i vilka former det sker och hur samarbetet uppfattas och värderas av de svarande” (Rydsjö & Michnik, 2012, s. 1).

Under 2013 möjliggjorde ytterligare bidrag från Kulturrådet att den inledande enkäten kunde kompletteras med ytterligare tre enkäter. Dessa enkäter distribuerades till barnbibliotekskonsulenter, barnhälsovårdsutvecklare, respektive BVC-sköterskor, för att på så vis kunna skapa en bild av gemensamma arbetsmetoder och samarbeten utifrån de två olika sektorernas perspektiv.

3.1 Genomförande av enkätundersökningarna

I diskussionerna kring webbenkäternas utformning deltog Katarina Michnik, som också stod för distributionen av enkäterna samt en första bearbetning av de inkomna svaren. Enkäterna är bifogade till denna rapport i bilagorna 1 till 4.

Enkäterna skickades ut via enkätverktyget SurveyMonkey, den första under april och maj 2012 och de tre senare under april och maj 2013. Den första enkäten skickades ut till samtliga folkbiblioteksansvariga tjänstemän i landet, vars adresser erhöles via läns- och regionbiblioteken, samt den av BTJ förlag utgivna *Bibliotekskalendern* (2012). Adresser till samtliga BVC i landet erhöles av barnhälsovårdsutvecklare i respektive län/region, utom i ett fall (Re-

gion Skåne) där adresserna erhöles från enskilda BVC-chefer. Vad gäller barnbibliotekskonsulenterna och barnhälsovårdsutvecklarna erhöles adresser från medlemmar i projektets styrgrupp.

Ungefär en vecka innan respektive enkät skickades ut, skickades ett informativt mail ut till de potentiella respondenterna med information om den kommande enkäten. Efter att enkäterna skickats, fick de deltagare som ännu inte svarat upp till tre påminnelser. Svarsfrekvenserna framgår av tabell 1 som visar att barnbibliotekskonsulenternas svarsfrekvens är 91 procent, barnhälsovårdsutvecklarnas 95 procent, folk- och barnbibliotekariernas 87 procent och BVC-sköterskornas 56 procent.

GRUPP	ANTAL POTENTIELLA RESPONDENTER	ANTAL INKOMNA SVAR	SVARSFREKVENSS
Barnbibliotekskonsulenter	22	20	91 %
Barnhälsovårdsutvecklare	37	35	95 %
Folk- och barnbibliotekari	373	324	87 %
BVC-sköterskor	2263	1263	56 %

Svarsfrekvensen för BVC-sköterskorna är alltså markant lägre än för de tre andra grupperna, där svarsfrekvenserna är ovanligt höga. Orsakerna till den lägre svarfrekvensen kan inte med bestämdhet avgöras, men möjliga förklaringar är hög arbetsbelastning kombinerat med en ”enkättrötthet”, då BVC-sköterskorna som yrkesgrupp har många undersökningar som de är ålagda att besvara. Det har också nyligen uppmärksammats att det under senare år tycks ha blivit svårare att genomföra nationella kartläggningar genom BVC (Sarkadi et al. 2013). En spekulation skulle också kunna vara att den lägre svarsfrekvensen till viss del handlar om att samarbetet mellan bibliotek och BVC uppfattas som mindre viktigt av BVC-sköterskorna, än av folkbibliotekarierna. Oavsett anledning till den lägre svarsfrekvensen, innebär den att BVC-sköterskeenkäten möjligen bör tolkas med något större försiktighet än de övriga. Samtidigt

är det absoluta antalet i BVC-sköterskegruppen högt och gruppen kan betraktas som tämligen homogen, vilket gör riskerna med bortfallets inverkan på resultatet mindre.

När det gäller enkäten till folkbiblioteken bör några förhållanden noteras. För det första har ibland flera respondenter från samma kommun besvarat enkäten. Detta beror på att en kommun kan ha flera folkbiblioteksansvariga (t.ex. i större kommuner), men också på att respondenterna ibland vidarebefordrat enkäterna till kollegor. För det andra bör det också noteras att respondenterna har olika befattningar: bibliotekarier med inriktning på barn, unga och/eller skola (39 procent), folkbibliotekarier utan sådan inriktning (24 procent), samt chefer för bibliotek eller förvaltning (19 procent) (Rydsjö & Michnik, 2012, s. 2).

3.2 Analysförfarande

Analysen har genomförts i två steg. När det empiriska materialet var insamlat, bearbetades det initialt av Katarina Michnik i Microsoft Excel och IBM SPSS Statistics. Svaren på varje fråga sammanställdes var för sig och åskådliggjordes genom diagram och angivna procentsatser. Denna första bearbetning ligger till grund för de resultat som redovisas i kapitel 5. Som nämndes inledningsvis är det framförallt frågorna med fasta svarsalternativ som presenteras och analyseras. Anna Hampson Lundh medverkade först efter att datainsamlingen var avslutad, för att genomföra analyserna tillsammans med Katarina Michnik och för att författa själva rapporten. I resultatkapitlet har ett urval av

enkätfrågor gjorts utifrån de frågeställningar som formulerades i avsnitt 1.1, alltså gällande metoder i mötet med föräldrar/vårdnadshavare och barn, samt organisation av samarbetet mellan barnhälsovård och folkbibliotek.

I analysens andra steg användes en taxonomi för samverkan mellan BVC och bibliotek (Ögland, Lundgren & Wockatz, 2010) för att kunna beskriva de olika nivåer av samverkan som kan identifieras i materialet. Taxonomin presenteras i kapitel 4. I kapitel 6 diskuteras hur resultaten illustrerar de olika nivåerna i taxonomin. På detta vis besvaras rapportens tredje frågeställning.

3.3 Studiens begränsningar

Studiens design innebär både möjligheter och begränsningar. Det bör inledningsvis påpekas att analysen är beskrivande till sin karaktär. Vi gör inga anspråk på att illustrera orsakssamband i materialet.

Då enkäterna har distribuerats till läns-/regionbibliotek, barnhälsovårdsenheter, kommunala huvud-

bibliotek och BVC över hela landet, kan resultaten sägas illustrera hur samarbeten mellan bibliotek och barnhälsovård utformas och organiseras i Sverige. Vi har dock inte möjlighet att redovisa resultaten på läns-/regionnivå eller kommunnivå, även om detta hade kunnat vara intressant och relevant. Deltagandet i studien byggde på principen om konfidentiali-

tet och då många respondenter är den enda i sin roll i sitt län eller kommun skulle en redovisning på läns-/regionnivå eller kommunnivå innebära att deltagarnas identiteter rövades.

Det går också att diskutera vad varje enskilt svar representerar, till exempel en enskild individ, ett visst bibliotek, en viss BVC, en specifik kommun eller ett specifikt län/en region. Vi intar hållningen att respondenterna betraktas som enskilda individer inom en viss yrkesgrupp. Detta av två anledningar. Den första anledningen är att det ibland har förekommit att mer än en respondent från ett enskilt bibliotek eller en enskild BVC har besvarat enkäten och att svaren inte alltid har varit samstämmiga. Den andra anledningen är att enkäterna inte är helt konsekventa vad gäller frågornas formulering och att respondenterna ibland uppmanades att svara för sin arbetsplats och ibland som individer. Sammantaget menar vi dock att resultaten, som baseras på enskilda individers svar, ger en bild av de två olika sektorerna, bibliotek och barnhälsovård, på en övergripande nivå.

När det gäller den analys som görs med hjälp av taxonomin, kan också vissa invändningar göras. Enkäterna utformades inte med taxonomin i åtanke, vilket gör att alla nivåer inte fångas upp på samma vis i analysen. Dock menar vi att taxonomin är ett användbart redskap för att kunna visa på att enkätsvaren beskriver samarbeten med olika djup. Genom att illustrera detta blir det också möjligt att på ett strukturerat vis diskutera utvecklingspotentialer i samarbetet mellan institutionerna.

Slutligen, något som gäller för studien som helhet, är att den framförallt genomförs utifrån ett biblioteksperspektiv. Projektet drivs av regionbiblioteket vid Kultur i Halland, med stöd från Kulturrådet, och rapportens författare är båda verksamma inom biblioteks- och informationsvetenskaplig forskning. Den taxonomi som används i analysen är också utvecklad utifrån bibliotekets perspektiv (Ögland, Lundgren & Wockatz, 2012, s. 90). Dock har företrädare för barnhälsovården varit involverade i projektet från dess början, vilket har möjliggjort både en bättre förståelse för sektorn och konkret stöd i enkätstudiernas utformning och genomförande.

4. Analytiska utgångspunkter

För att kunna svara på de två senare frågeställningarna kring nivåer av samverkan och utvecklingspotential använder vi oss i analysen av en taxonomi som presenteras i boken *Mäta och väga: Om statistik och effektivitet på folkbibliotek* av Malin Ögland, Lena Lundgren och Kerstin Wockatz (2010; se också Rydsjö, 2012, s. 17f). Taxonomin har utvecklats av författarna efter genomförande av workshops med barnbibliotekskonsulenter i landet, samt barnbibliotekarier i Stockholms län.

Författarna föreslår att taxonomin kan användas för att skapa en nulägesbild av existerande samarbeten och för att skapa en konkret grund för utvecklingsarbeten vad gäller samverkan mellan bibliotek och BVC (Ögland, Lundgren & Wockatz, 2010, s. 88). Nedan citeras taxonomin i sin helhet, där nivå sju är den högsta nivån och nivå ett är den lägsta.

Nivå 7:

Gemensam planering, genomförande och utvärdering av verksamhet

Exempel: Övergripande plan kring språkutveckling finns som även kräver samarbete med andra aktörer som logoped, men också utvärdering och rapportering av resultat.

Nivå 6:

Formaliserad och fördjupad samverkan kring språkutveckling. Kompetensen från båda verksamheterna används aktivt för att förbättra verksamheten gentemot barn och föräldrar

Exempel: Övergripande plan kring språkutveckling finns. Samarbete inte bara informationsutbyte. ”Språkpiller”, ”bokrecept” och broschyrer och annat utformas tillsammans.

Nivå 5:

Organiserad samverkan kring språkstimulans

Exempel: Ett gemensamt uppdrag är identifierat som resulterar i exempelvis språkväskor med böcker, leksaker och annat språkstimulerande material. Nätverks-träffar m.m. för informationsutbyte. Gemensamma fortbildningsdagar på regional nivå genomförs.

Nivå 4:

Närmare samverkan kring språkstimulans men beroende av personliga initiativ och kontakter

Exempel: Personal på BVC presenterar aktivt gåvoböckerna från biblioteket eller delar ut gåvoböckerna på BVC. Biblioteket ansvarar för en träff i varje föräldragrupp. Läsglädje poängteras.

Nivå 3:

Viss samverkan kring språkstimulans. Informationen kompletteras med gåvobok

Exempel: BVC delar ut ett presentkort på en gåvobok, som hämtas på biblioteket.

Nivå 2:

Viss samverkan kring språkstimulans. Riktad information om böcker och medier för små barn

Exempel: BVC-personal delar ut information om barns språkutveckling och t.ex. ABC-droppar, Välkommen till biblioteket (på olika språk) och information om det lokala biblioteket.

Nivå 1:

BVC fungerar som kanal för bibliotekets information

Exempel: Allmänt informationsmaterial om det lokala biblioteket finns tillgängligt. Bokdepositioner kan finnas i väntrummet. (Ögland, Lundgren & Wockatz, 2010, s. 91f)

I den analys som presenteras i kapitel 6, används taxonomin för att diskutera respondentgruppernas beskrivningar av samarbetet mellan barnhälsovård och bibliotek. Det bör påpekas att de högre nivåerna inte med nödvändighet innefattar samtliga av de lägre nivåerna. Analysen, menar vi, kan ändå indikera hur välutvecklad samverkan mellan institutionerna är och hur samarbetena skulle kunna utvecklas.

5. Resultat

I detta kapitel redovisas resultatet av enkäterna, grupp för grupp, för att på så vis besvara de två första frågeställningarna som presenterades i avsnitt 1.1. Till att börja med redogörs för resultaten gällande de samordnande nivåerna, alltså de enkäter som besvarats av barnbibliotekskonsulenter respektive barnhälsovårdsutvecklare. Därefter presenteras enkäterna besvarade av folk- och barnbib-

liotekarierna vid kommunala bibliotek, respektive BVC-sköterskorna.

Precis som i Rydsjös och Michniks rapport (2012) delas resultatredovisningen upp i två teman: Först redogörs för svar på frågor om arbetsmetoder och därefter för frågor om former för samverkan³). I ett avslutande avsnitt ges en sammanfattande kommentar.

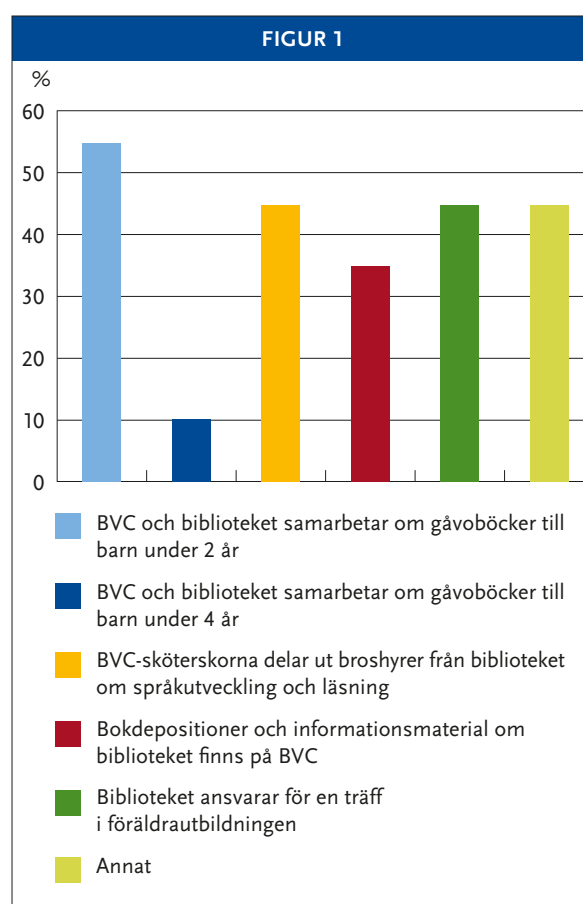
5.1 Barnbibliotekskonsulenterna

Enkäten till barnbibliotekskonsulenterna bestod av 11 huvudfrågor (se bilaga 1). I det följande redovisas hur svaren har fördelat sig på frågor som gäller arbetsmetoder (frågorna 2, 3, 6, 7) respektive samverkansformer (frågorna 1, 4, 5, 8). De flesta av dessa frågor hade fasta svarsalternativ, men kunde också kompletteras med kommentarer. En av frågorna, som var en uppföljningsfråga, bestod enbart av kommentarer. Då kommentarer citeras, har uppenbara stavfel rättats.

5.1.1 Metoder

Den första frågan som gällde metoder var fråga 2: ”Hur samarbetar läns-/regionbiblioteket med barnhälsovården i ditt län/din region: vilken/vilka av följande samsamarbetsformer förekommer?” På denna fråga var flera alternativ möjliga att välja. Svaren illustreras i figur 1.

Den vanligaste metoden, som 55 procent av respondenterna hade fyllt i, var att ”BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn under 2 år”. 45 procent angav att ”BVC-sköterskorna delar ut broschyrer från biblioteket om språkutveckling och läsning” och en lika stor andel angav att ”Biblioteket ansvarar för en träff i föräldrautbildningen”. Att ”Bokdepositioner och informationsmaterial om biblioteket finns på BVC” uppgavs av 35 procent av respondenterna. Gåvoböcker för barn som är 4 år är den minst vanliga metoden av de fasta svarsalternativen, endast 10 procent fyllde i detta alternativ.

Alternativet ”Annat” angavs av 45 procent av respondenterna. Några av kommentarerna förklarar vad detta alternativ kan innebära, såsom särskilt namngivna projekt, kompetensutbildningar för personal och nätverksträffar. I kommentarerna tydliggörs

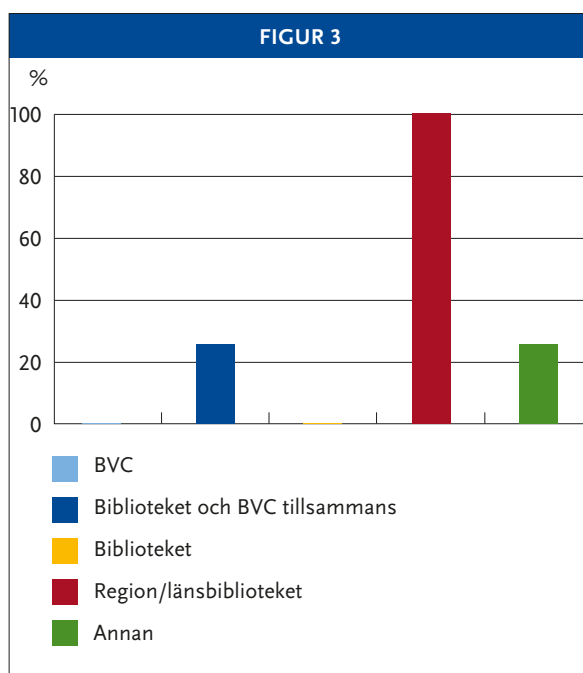
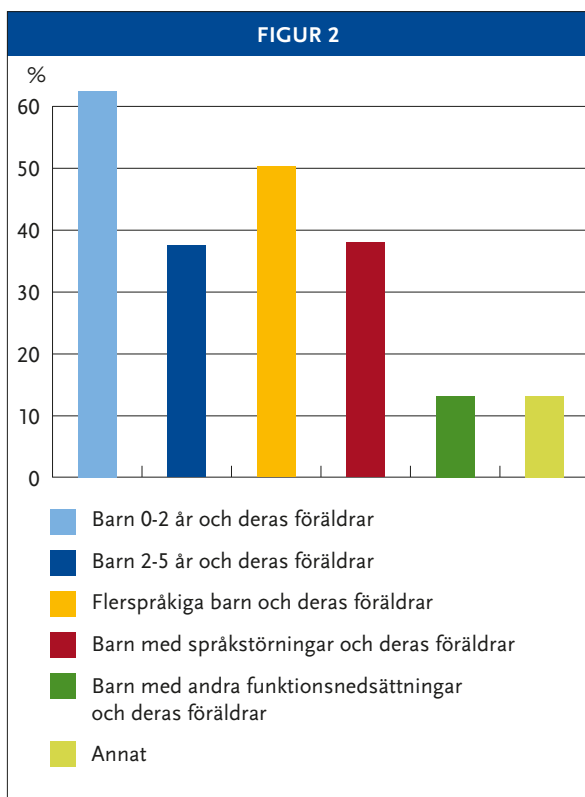
3) Notera att resultatredovisningen i Rydsjös och Michniks (2012) rapport skiljer sig något från föreliggande, då underlaget har behandlats på ett något annorlunda vis.

också att det kan vara svårt för konsulenterna att svara på frågan, då det ser olika ut i olika kommuner och att deras svar därmed inte är representativa för länet/regionen som helhet. En respondent skriver att "Varje kommun står för lokalt samarbete, det ser olika ut i olika kommuner. Det samarbete som finns på regional nivå är en överenskommelse [...] om en lägsta nivå för samarbete ute i kommunerna, men till sist är det ändå de lokala biblioteken som bestämmer" och en annan att "Regionbiblioteket sköter inte samarbetet, utan det görs av de enskilda biblioteken."

Ytterligare metoder för samarbete framgår av svaren på fråga 3: "Har BVC och biblioteket genomfört någon gemensam, språkstimulerande satsning, utöver de som nämns i fråga 2?" där 40 procent av respondenterna har svarat ja, medan 25 procent svarade nej och 25 procent svarade att de inte visste. Av kommentarerna framgår att dessa särskilda satsningar består av specifika projekt, som "språkpillers och språkpillertips"⁴⁾ och gemensamma utbildningsinsatser, som till exempel "gemensam utbildningsdag för BVC-sjuksköterskor och barnbibliotekarier ungefär vartannat år".

Fråga 3 specificerades också i tre underfrågor om målgrupper, syftet med satsningen och vem som tog initiativ till satsningen. Fråga 3a, "Vilken/vilka målgrupper riktade sig satsningen till?", besvarades av 8 respondenter och flera alternativ var möjliga att välja. Svaren illustreras i figur 2 (här gäller procentsatsen således andelen av dem som svarat ja på fråga 3).

Barn 0-2 år och deras föräldrar var den vanligaste gruppen som dessa övriga satsningar riktades mot, då 63 procent valde detta alternativ. Vad gäller barn i åldersgruppen 2-5 år och deras föräldrar fyllde 38 procent i detta alternativ. Hälften av de åtta respondenterna svarade "Flerspråkiga barn och deras föräldrar", 38 procent fyllde i "Barn med språkstörningar och deras föräldrar" och en respondent, som utgör 13 procent av de svarande, svarade "Barn med andra funktionsnedsättningar och deras föräldrar". En respondent (13 procent) svarade "Annat" och angav i sin kommentar att satsningen riktades mot "BVC-sjuksköterskorna och barnbibliotekarierna".

4) Språkpillers är en typ av samarbetsprojekt mellan logoped och bibliotek, där logopeden rekommenderar särskilda biblioteksböcker för barn med olika typer av språkstörningar (se Rydsjö, 2012, s. 44).

Fråga 3b efterfrågade syftet med den särskilda satsningen. Detta var en fritextfråga som besvarades av sex respondenter. Svaren gällde då antingen att nå barn och föräldrar/vårdnadshavare, som till exempel ”öka förståelsen för hur viktigt det är med högläsning, rim och ramsor m.m.” eller bättre samverkan mellan yrkesgrupper, till exempel genom att ”skapa en gemensam kunskapsbas”.

Fråga 3c gällde vem som tog initiativ för den särskilda satsningen. Även här svarade 8 respondenter, enligt illustrationen i figur 3. Flera svarsalternativ var möjliga.

Ingen av de svarande har angett att BVC eller biblioteket tog initiativet till satsningen. Samtliga (100 procent) angav region/länsbiblioteket, 25 procent, alltså två respondenter, angav biblioteket och BVC tillsammans och 25 procent svarade ”Annan”. Dessa två svar specificerades i kommentarsfältet som barnhälsovårdsutvecklare och barnbibliotekskonsulent tillsammans, samt ”En bok för alla”.

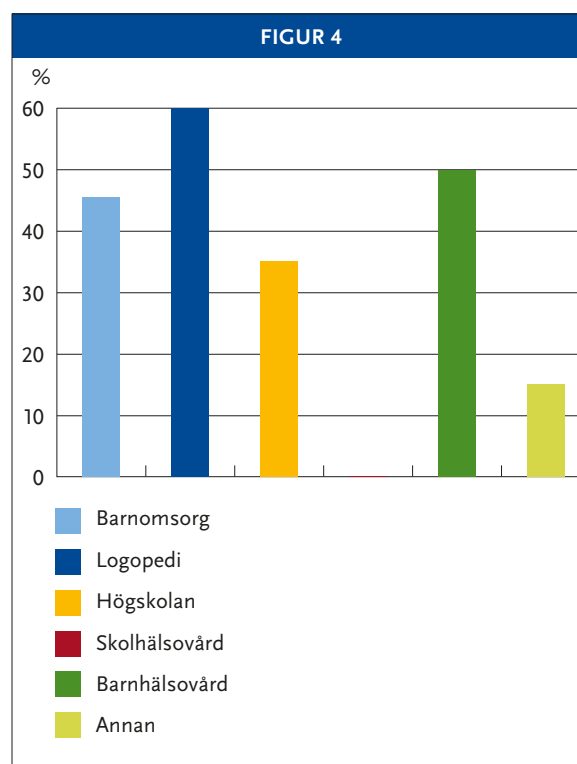
Fråga 6 gällde om ”någon undersökning gjorts för att få föräldrarnas synpunkter på samarbetet”. Endast ett alternativ var möjligt att välja. Det vanligaste svaret på denna fråga var nej, vilket angavs av 45 procent av respondenterna. 15 procent svarande nej och 25 svarade ”vet ej”. En respondent (5 procent) svarade ”annat”, men specificerade inte sitt svar i kommentarsfältet.

Den sjunde frågan formulerades ”Marknadsföra samarbetet med BVC på läns-/regionbibliotekets webbplats?” och här var endast ett svarsalternativ möjligt. Att så är fallet anges i hälften av svaren, medan 35 procent har svarat nej på frågan. En respondent har fyllt i alternativet ”annat” och har beskrivit i kommentarsfältet hur ett specifikt projekt marknadsförs på ett länsbibliotekets webbplats.

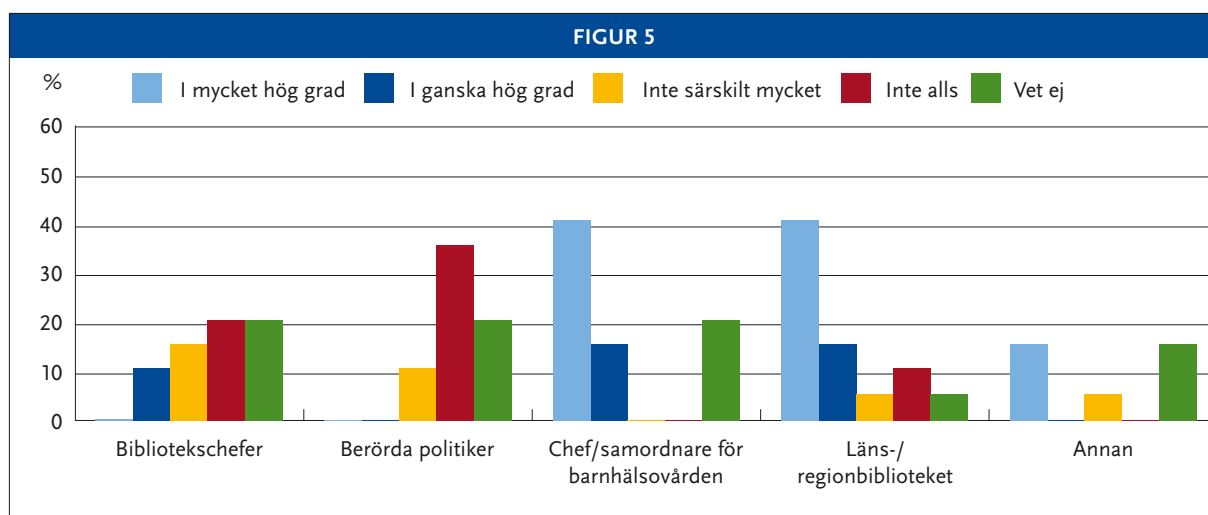
5.1.2 Samverkan

Den första frågan på temat samverkan gäller huruvida ett samarbete förekommer överhuvudtaget: ”Finns det ett samarbete mellan bibliotek och BVC i ditt län/din region?” Här gick det endast att välja ett svarsalternativ. På denna fråga svarade 95 procent ja, medan 5 procent (en respondent) inte har besvarat frågan alls.

Den fjärde frågan gällde också samarbete, då på regional nivå, med en rad olika aktörer: ”Finns det regionalt samarbete och i så fall med vilka?” Flera alternativ var möjliga att välja. Svaren illustreras i figur 4. Det bör här noteras att frågan inte var tydligt specificerad, vilket också kommenterades av en respondent. Svaren bör därför här tolkas med extra försiktighet.

Det vanligaste alternativet var ”Logopedi” som fylldes i av 60 procent av respondenterna. 50 procent fyllde i ”Barnhälsovård”. Barnomsorg angavs av 45 procent av respondenterna och ”Högsolan” av 35 procent. Ingen respondent fyllde i ”Skolhälsovård”. 3 respondenter (15 procent) fyllde i alternativet ”Annan”. I en kommentar till detta sista svarsalternativ anges att det inte finns något samarbete på regional nivå, men att det förekommer samarbete med logopedin i en kommun. I ett annat svar specificeras de olika samarbetena till olika projekt och ”konstkonsulenten” anges även. I den tredje kommentaren nämns att ett samarbete med logopedier är ”på gång”.

Fråga 5 gäller om det ”förekommer gemensam fortbildning, t.ex. studiedagar, där både BVC-personal och bibliotekspersonal deltar” och här var endast ett svarsalternativ möjligt. Det vanligaste svaret är ”Ja, det har hänt” (45 procent). 15 procent har svarat att det förekommer varje år, medan lika många har svarat ”nej, aldrig”. En respondent (5 procent) har svarat ”vet ej” och en annan (5 procent) har svarat ”annat”. Denna sistnämnda respondent har specificerat sitt svar i kommentaren till vartannat år.

Fråga 8 gäller hur olika aktörer deltar i ”planeringen av samarbetet med BVC?” För varje aktörstyp var endast ett alternativ möjligt att välja. Svaren illustreras i figur 5.

Intressant att notera är här att de grupper som framförallt anges delta i planeringen av samarbetet är chefer/samordnare för barnhälsovården och läns-/regionbiblioteket (40 procent angav dessa alternativ), medan ingen fyllde i alternativet att bibliotekschefer deltar i hög grad. Berörda politiker framstår, enligt enkäten, som en grupp som inte är särskilt engagerad i samarbetet, då det vanligaste svaret är ”inte alls” som anges av 35 procent, samtidigt som ingen har fyllt i ”I mycket hög grad” eller ”I ganska hög grad” för denna grupp. Tre respondenter (15 procent) har angett att ”annan” deltar i mycket hög grad. Dessa tre respondenter har i kommentarsfältet angett barnbibliotekarier i kommunerna, och en respondent har även angett logopedier i länet.

5.2 Barnhälsovårdsutvecklarna

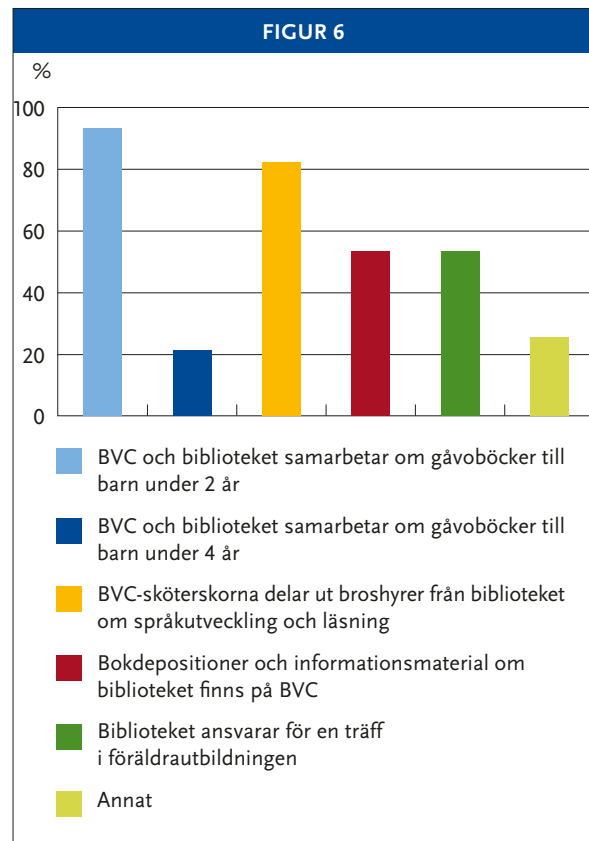
Enkäten till barnhälsovårdsutvecklarna bestod av 11 huvudfrågor (se bilaga 2). I det följande redovisas hur svaren har fördelat sig på frågor som gäller arbetsmetoder (frågorna 2, 3, 6) respektive samverkansformer (frågorna 1, 4, 5, 8). De flesta av dessa frågor hade fasta svarsalternativ, men kunde också kompletteras med kommentarer. En av frågorna, som var en uppföljningsfråga, bestod enbart av kommentarer. Då kommentarer citeras, har uppenbara stavfel rättats.

5.2.1 Metoder

Den första frågan om metoder som ställdes till barnhälsovårdsutvecklarna motsvarar den första fråga om metoder som ställdes till barnbiblioteks konsulterna: ”Hur samarbetar barnhälsovården med läns-/regionbiblioteket i ditt län/din region: vilken/vilka av följande samarbetsformer förekommer?”. Här var flera alternativ möjliga att välja och respondenterna svarande enligt figur 6.

Det alternativ som flest fyllde i (74 procent) var ”BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn under 2 år”. 66 procent svarade att ”BVC-sköterskorna delar ut broschyrer från biblioteket om språkutveckling och läsning”. Alternativen ”Bokdepositioner och informationsmaterial om biblioteket finns på BVC” och ”Biblioteket ansvarar för en träff i föräldrautbildningen” fylldes båda i av 43 procent av respondenterna. Av de på förhand givna alternativen var det minst vanliga svaret ”BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn som är 4 år”, som fylldes i av 17 procent av respondenterna.

Sju respondenter, vilket motsvarar 20 procent, kryssade i alternativet ”Annat”. Fem av dessa respondenter har också förtydligat sina svar i kommentarer. Här nämns gemensam fortbildning för bibliotekspersonal och BVC-sköterskor, samarbeten mellan BVC, bibliotek och öppna förskolan och mellan förskola, bibliotek och BVC, presentkort på böcker till 3-åringar, att en bibliotekarie finns med på en föräldraträff på BVC, att det finns väskor med språkutvecklande material på BVC, med mera.

Fler alternativ på metoder gavs i svaren på fråga 3 ”Har BVC och biblioteket genomfört någon gemensam, språkstimulerande satsning, utöver de som nämns i fråga 2?” och dess underfrågor. Här var det endast möjligt att fylla i ett alternativ. Här svarade 49 procent ja, 23 procent nej och 17 procent att de inte visste.

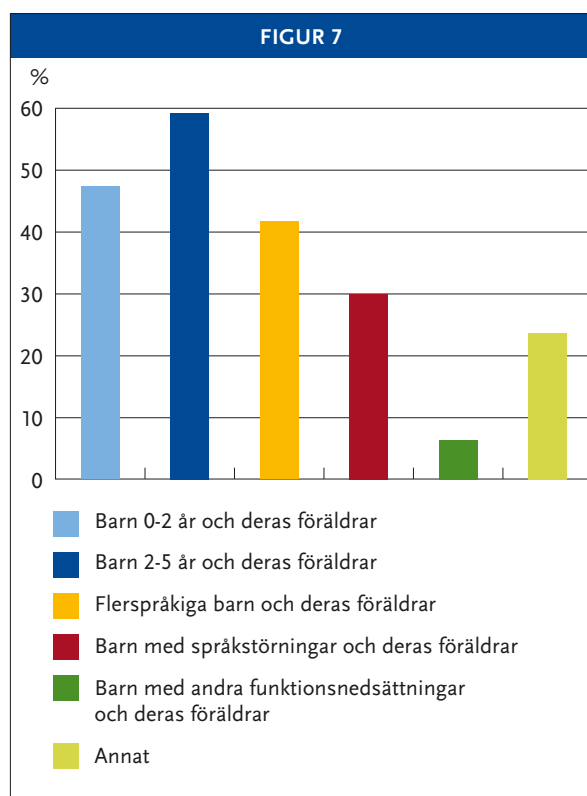
Av dem som svarade jakande har 11 av 17 respondenter specificerat sina svar i sina kommentarer. Av kommentarerna framgick följande satsningar: en utbildning vad gäller flerspråkiga familjer, bibliotekarierna som deltar vid BVC-sköterskemöten för att informera om specifika projekt, specifika namngivna samarbetsprojekt riktade mot barn och föräldrar, samt gemensamma utbildningar för bibliotekarierna och BVC-sköterskor vartannat år.

I underfrågorna 3a, 3b och 3c kunde de 17 respondenter som svarat ja på fråga 3 specificera målgrup-

per för och syftet med satsningarna, samt vem som tagit initiativ till satsningen. Svaren på fråga 3a "Fråga 3a. Vilken/vilka målgrupper riktade sig satsningen till?" illustreras i figur 7 (här gäller procent-satsen således andelen av dem som svarat ja på fråga 3). Flera alternativ var möjliga att välja.

Av de specificerade svarsalternativen var det mest valda alternativet (59 procent) "Barn 2-5 år och deras föräldrar". Därpå följer "Barn 0-2 år och deras föräldrar" (47 procent), "Flerspråkiga barn och deras föräldrar" (41 procent), "Barn med språkstörningar och deras föräldrar" (29 procent), samt "Barn med andra funktionsnedsättningar och deras föräldrar" (6 procent, vilket innebär en respondent).

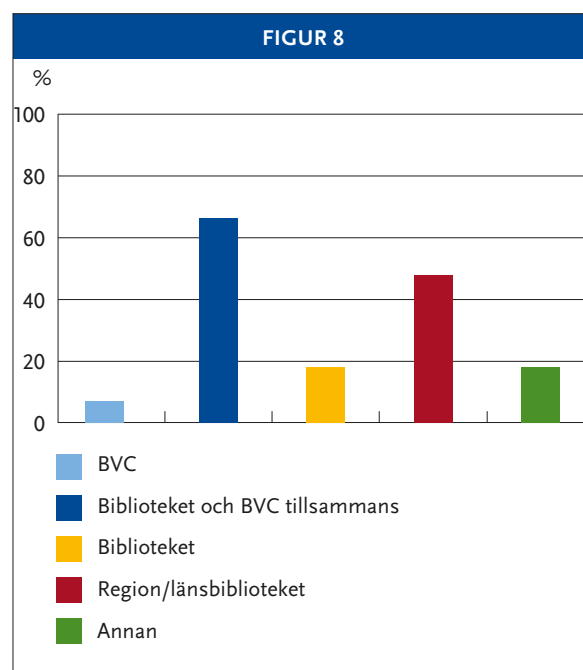
Fyra respondenter, vilket motsvarar 23 procent, hade svarat "Annat" och specificerade sitt svar i sina kommentarer. Två av svaren beskriver att satsningarna inte direkt gällde barnen och föräldrarna och en av dessa förklarar att satsningen var "för BVC-personal". En kommentar skulle kunna gälla antingen föräldrar eller personal: "Språkseminarium om språk och samarbete BHV-Bibliotek". En kommentar "barns språkutveckling" är svårtolkad.

Fråga 3b, "Vilket var syftet med satsningen" besvarades i fritext av elva respondenter. I svaren angavs följande syften:

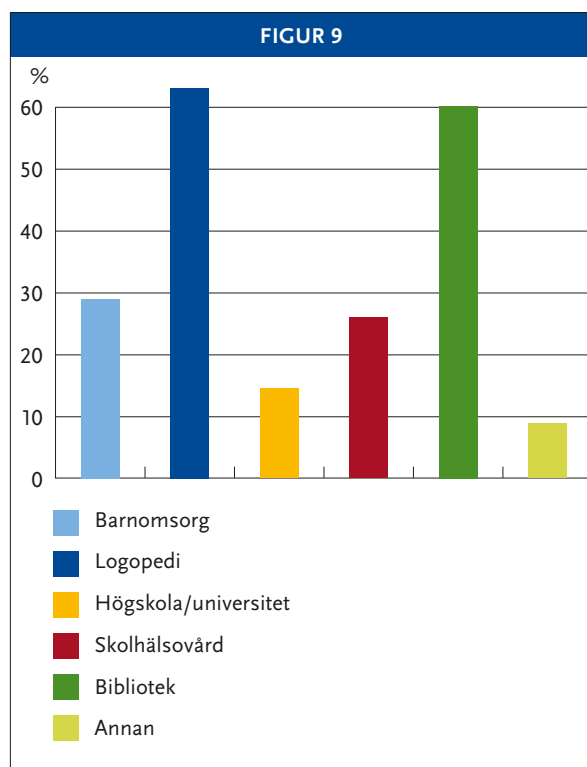
- Att utveckla och förstärka samverkan mellan olika professionella grupper, till exempel genom att "skapa en gemensam plattform för BVC och bibliotekspersonal".
- Att arbeta gentemot flerspråkiga familjer. Till exempel beskrivs ett syfte som att "öka engagemanget i samarbetet mellan BVC och bibliotek kring de små barnens språkutveckling generellt men också med särskilt fokus på barn och föräldrar med annat modersmål än svenska".
- Att arbeta gentemot barn med särskilda språkbehov. Ett exempel är kommentaren "ett gemensamt material arbetades fram för att främja språkutveckling till framförallt barn med särskilda språkbehov".
- Att arbeta med språkutveckling generellt, till exempel genom att "inspirera, stötta, hjälpa, barn och föräldrar till ett rikt och levande språk".

Slutligen, på fråga 3c besvarades frågan "Vem/vilka tog initiativ till satsningen?" med möjlighet att välja flera alternativ. Svaren illustreras i figur 8.

Det mest ifyllda alternativet är "Biblioteket och BVC tillsammans" (65 procent). Därefter följer "Region/länsbiblioteket" (47 procent), samt "Biblioteket" (18 procent) och "Annan" (18 procent). En respondent (6 procent) svarade "BVC". I kommentarerna specificeras i tre fall vad som avses med "Annan": två respondenter angav logopedier och en angav den centrala barnhälsovårdsenheten.

Den sista frågan om metoder var fråga 6 och gäller huruvida föräldrarnas synpunkter har samlats in i en undersökning eller ej. Här var endast ett alternativ möjligt att välja. De vanligaste svaren var "Vet ej" (49 procent) och "Nej" (29 procent). Två respondenter (6 procent) har svarat ja och två stycken (6 procent) har svarat "Annat". I kommentarerna till frågan framgår att en respondent som svarat "Vet ej" inte förstår vilket samarbete som avses i frågan. De två respondenter som svarat "Annat" klargör att det inte gjorts någon undersökning från barnhälsovårdsenheternas sida, men i ett av dessa fall anges att det förekommer utvärderingar på den lokala nivån.

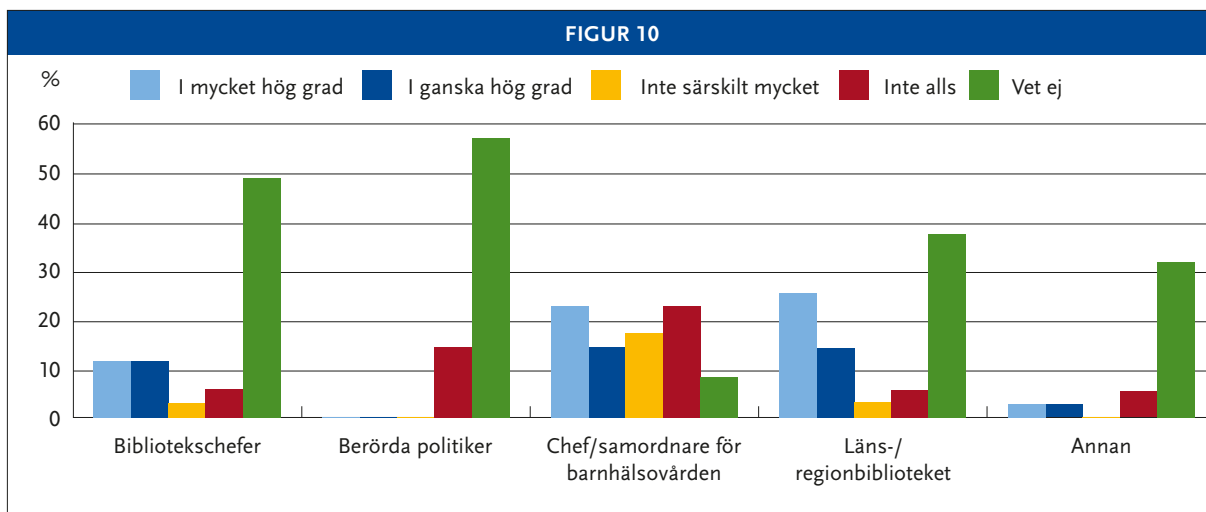
5.2.2 Samverkan

Även i enkäten till barnhälsovårdsutvecklarna gäller den första frågan på temat samverkan huruvida ett samarbete förekommer överhuvudtaget: "Finns det ett samarbete mellan BVC och bibliotek i ditt län/din region?". Här var endast ett alternativ möjligt att välja. Den klart övervägande majoriteten, 33 respondenter (94 procent), har svarat ja på frågan. Ingen respondent "Nej, BVC har aldrig samarbetat med biblioteket". En respondent (3 procent) har svarat "Nej, BVC har tidigare samarbetat med biblioteket men samarbetet har upphört". I åtta av kommentarerna förtydligas att det ser olika ut i kommunerna i länet/regionen, vilket innebär att det jakande svaret endast gäller vissa kommuner eller stadsdelar. Det är också viktigt att notera att den respondent som svarat "Nej, BVC har tidigare samarbetat med biblioteket men samarbetet har upphört" i sin kommentar skriver "Enskilda BVC-mottagningar har haft och har ett samarbete med sitt lokala bibliotek, men det finns inget länsövergripande samarbete". Detta innebär att även denna respondent hade kunnat svara ja på frågan på samma sätt som övriga respondenter.

Fråga 4 gällde specifikt den regionala nivån: "Finns det regionalt samarbete och i så fall med vilka?" Här var flera alternativ var möjliga att välja. Hur respondenterna har svarat illustreras i figur 9. Även i denna enkät visar dock kommentarerna på osäkerhet vad frågan gäller.

Det alternativ som flest av respondenterna fyllt i var "Logopedi" (63 procent), följt av "Bibliotek" (60 procent). "Barnomsorg" valdes av 29 procent, "Skolhälsovård" av 26 procent och "Högskola/universitet" av 14 procent. Av de tre respondenter (9 procent) som fyllde i "Annan" skrev två kommentarer som visade att deras svar inte gällde specifikt barns språkutveckling och en nämnde familjecentraler.

Den femte frågan gällde gemensam fortbildning och endast ett svarsalternativ var möjligt att välja: "Förekommer gemensam fortbildning, t.ex. studiedagar, där både BVC-personal och bibliotekspersonal deltar?" Det vanligaste svaret är "Ja, det har hänt" (51

procent). Det näst vanligaste svaret är ”Nej, aldrig” (26 procent). Tre respondenter (9 procent) har angett ”Ja, varje år” och två stycken (6 procent) att de inte vet. Ingen har fyllt i alternativet ”Annat”.

Fråga 8, som motsvarar fråga 8 i enkäten till barnbibliotekskonsulenterna, gäller hur olika aktörer deltar ”i planeringen av samarbetet med biblioteket?” För varje aktörstyp var endast ett alternativ möjligt att välja. Svaren illustreras i figur 10.

De grupper som anges delta i planeringen av samarbetet i mycket hög grad eller i ganska hög grad är chef/samordnare för barnhälsovården (23 procent respektive 14 procent), bibliotekschefer (11 procent per alternativ), läns-/regionbiblioteket (26 procent

respektive 14 procent), samt ”Annan” (3 procent per alternativ). En av de två respondenter som fyllt i ”Annan” anger i sin kommentar förskola och logopedi. Vad gäller berörda politiker har ingen svarat ”I mycket hög grad” eller ”I ganska hög grad”.

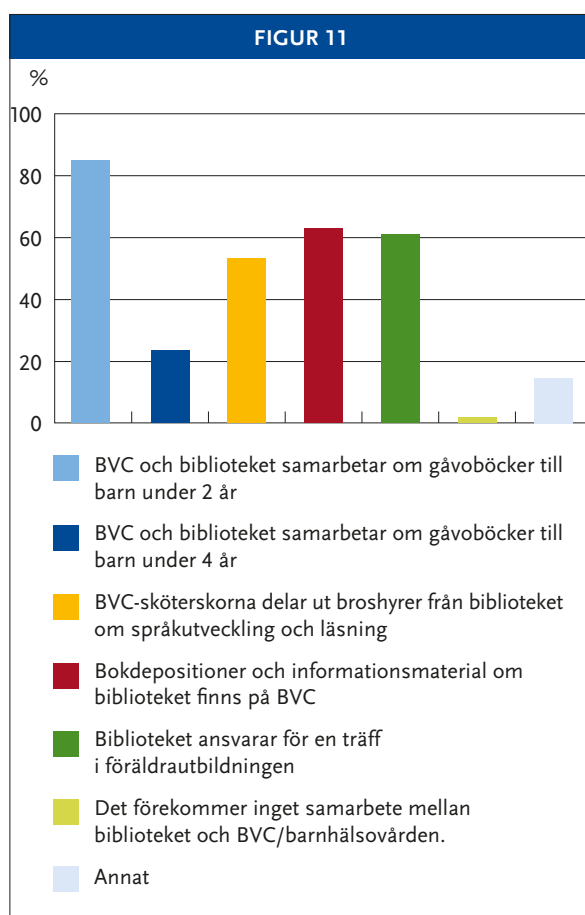
Graderingen ”Inte särskilt mycket” eller ”Inte alls” gäller 17 procent respektive 23 procent för alternativet chef/samordnare för barnhälsovården, 3 respektive 6 procent för alternativet bibliotekschefer, 3 respektive 6 procent för alternativet läns-/regionbiblioteket, samt 0 respektive 14 procent för alternativet berörda politiker. Värt att notera är även att 57 procent har fyllt i ”Vet ej” vad gäller berörda politiker och 37 procent vad gäller läns-/regionbiblioteket.

5.3 Folk- och barnbibliotekarierna

Enkäten till folk- och barnbibliotekarierna bestod av 13 huvudfrågor (se bilaga 3). I det följande redovisas hur svaren har fördelat sig på frågor som gäller arbetsmetoder (frågorna 1, 2, 3, 8 och 9) respektive samverkansformer (frågorna 4, 5, 6, 7 och 11). De flesta av dessa frågor hade fasta svarsalternativ, men kunde också kompletteras med kommentarer. En av frågorna, som var en uppföljningsfråga, bestod enbart av kommentarer. Då kommentarer citeras, har uppenbara stavfel rättats.

5.3.1 Metoder

Den första frågan om metoder i arbetet gentemot föräldrar/vårdnadshavare och barn var också fråga 1 i enkäten: ”Hur samarbetar bibliotek och BVC/barnhälsovård i din kommun: vilken/vilka av följande samsamarbetsformer förekommer?” Flera alternativ kunde här fyllas i. Resultaten illustreras i figur 11.

Den metod som flest, 85 procent, fyllt i var ”BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn under 2 år.” 63 procent angav att ”Bokdepositioner och informationsmaterial om biblioteket finns på BVC”, 61 procent att ”Biblioteket ansvarar för en träff i föräldrautbildningen, 54 procent att ”BVC-sköterskorna delar ut broshyrer från biblioteket om språkutveckling och läsning” och 23 procent att ”BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn som är 4 år”. Endast 1 procent av respondenterna har angivit att det inte finns något samarbete.

Alternativet ”Annat” fylldes i av 14 procent av respondenterna. I kommentarerna nämns följande metoder:

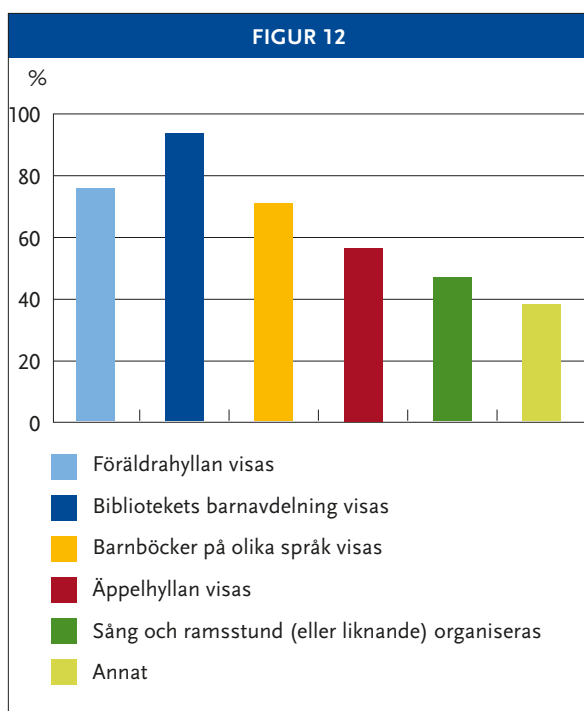
- Deltagande i träffar för familjer med 3 år gamla barn anordnade av BVC, bibliotek, familjeomsorg och tandhygienist.
- Samarbete mellan barnbibliotekarier, BVC, logoped och/eller länsbibliotek där BVC-sköterskor och logoped rekommenderar vissa böcker för barn med språkstörningar.
- Gemensamma studiedagar med distriktssköterskor, logoped, bibliotek, talpedagoger.
- Träffar där barnbibliotekarier och BVC-sköterskor möts.
- Deltagande i nätverk för BVC, bibliotek och öppna förskolan.
- Deltagande i särskilda aktiviteter för familjer vid BVC, till exempel ”Biblioteket deltog i ’Öppet hus kväll’ på BVC i höstas”.
- Flerspråkiga bokpåsar som kan lånas hem från BVC.
- Bokprat, bokdepositioner och andra aktiviteter på BVC/familjecentral.
- Babybokprat, bokdepositioner och andra aktiviteter på öppna förskolan.
- Att BVC hänvisar till biblioteket vid behov, till exempel ”BVC hänvisar till biblioteket när föräldrar har behov av litteratur om t.ex. amning, mörker-rädsla, att få syskon m.m”.

- Gemensam marknadsföring av babyteater.
- Biblioteket ger boktips till BVC.
- Sångstunder och rim- och ramsstunder för barn under 1 år.
- Umgängesstunder/café föräldrar och barn på biblioteket.

Fråga 2 gäller specifikt om de föräldragrupper som anordnas av BVC bjuds in till biblioteket under föräldrautbildningen. Endast ett svarsalternativ var här möjligt. 65 procent av respondenterna svarade att föräldragrupper bjuds in, medan 31 procent angav att föräldragrupper inte bjuds in.

Av de respondenter som angett att föräldragrupper bjuds in till biblioteket, fanns möjlighet att specificera vilka aktiviteter som brukade komma. Här fanns möjlighet att fylla i fler än ett alternativ. Svaren illustreras i figur 12 (här gäller procentsatsen således andelen av dem som svarat ja på fråga 2).

Den vanligaste aktiviteten, enligt svaren på denna fråga, var att "Bibliotekets barnavdelning visas", vilket angavs av 94 procent. Alternativet "Föräldrahyllan visas" valdes av 76 procent, 71 procent angav att "Barnböcker på olika språk visas" och 47 procent fyllde i att "Sång- och ramsstund (eller liknande) organiseras".

Alternativet "Annat" fylldes i av 38 procent av respondenterna. En genomgång av respondenternas kommentarer visar att andra typer av aktiviteter som anordnas på/av biblioteket i samband med föräldragruppernas besök är att:

- Bibliotekarierna informerar om och visar biblioteket, bibliotekets verksamhet och bibliotekets bestånd för föräldrarna och barnen. Några exempel på kommentarer är:

"Vi presenterar bibliotekets utbud av media och aktiviteter, berättar om hur vi kommer att arbeta lässtimulerande fortlöpande under barnens uppväxt, informerar om hur och varför föräldrarna bör läsa för och med sina barn från tidig ålder. Vi passar på att marknadsföra våra sång- och sagostunder genom ett smakprov."

"Vi visar även vuxenavdelningen med betoning på vuxenstudier och utländska språk eftersom vi har ett mångkulturellt upptagningsområde. Många föräldrar får även sitt första lånekort vid detta tillfälle."

"Vi bor med biblioteket i ett otillgängligt hus, så det gäller att få info om hur man tar sig in med barnvagn och upp på andra våningen."

- Bibliotekarierna bjuder föräldrarna på fika alternativt fikar och umgås med föräldrarna, ibland förmedlas information vid detta tillfälle. Ett exempel är följande:

"Vi bjuder på fika, berättar om biblioteket och guidar runt, delar ut olika informationsbroschyrer samt gåvobok och inbjuder till diskussioner – föräldragrupperna brukar alltid bli kvar en bra stund efter vårt program – för egna samtal."

- Bibliotekarierna informerar föräldrarna om barns språkutveckling, om vikten av att läsa högt för sitt barn, om vad biblioteket kan erbjuda och om vad föräldrarna kan göra. I samband med detta kan bibliotekarierna visa bilderböcker, ramsor, ge boktips etc. Om det finns ett behov, visas böcker på olika språk. Några exempel på kommentarer är:

"Det viktigaste för oss är att visa föräldrarna att även så här små barn har glädje av boken. Vi pratar även om vikten att prata med bar-

nen och visa dem världen. Att barnen samlar ihop ett stort ordförråd innan 3-årsåldern och att de behöver stöd i det. Så vill vi gärna ge ett positivt och välkomnande intryck så de kommer tillbaka.”

”Vi diskuterar språkutveckling, tvåspråkighet, tipsar om böcker om språkutv, allmän barnpsykologi, mm.”

- Informativa dokument delas ut till föräldrarna, barnböcker till barnen (alternativt information om kommande gåvoböcker), exempelvis:

”Jag delar ut broschyrer och gåvoboken till dem som inte hämtat den på biblioteket.”

- Aktiviteter anordnas såsom barnteater/barnföreställning, bokprat, sagostund, bebiscafé etc. Dessa sker inte alltid på biblioteket. Några exempel på kommentarer är:

”Jag har ett babybokprat med högläsning, sånger, ramsor och en liten dockteaterföreställning.”

”Vi har varit ute på öppen förskola vid flera tillfällen och haft minisångstunder.”

- Det händer att andra aktörer än bibliotekarierna/barnbibliotekarierna tar emot föräldragruppen. Ibland sker det i form av ett samarbete mellan bibliotekarierna och den andra aktören. En respondent skriver:

”Träffen äger rum i biblioteket med barn- och ungdomsbibliotekarierna och en talpedagog. Vi pratar om språkutveckling och visar passande böcker för de olika stadierna i utvecklingen.”

- En respondent beskriver att bibliotekarierna informerar om aktiviteter som riktar sig till barn.

Ytterligare samarbeten framgår av svaren på fråga 3 där 23 procent av respondenterna svarade att ja på frågan ”Har biblioteket och BVC/barnhälsovården genomfört någon gemensam, språkstimulerande satsning, utöver de som nämns i fråga 1?”. Det vanligaste svaret var dock nej (61 procent). 11 procent svarade att de inte visste.

I den uppföljande kommentaren framkommer en rad aktiviteter som ingick i den gemensamma satsningen:

- Utbildning och information till föräldrar, exempelvis:

”Jag har varit i kontakt med sköterskor från BVC i mitt område för att få tips på föreläsare som kan komma till biblioteket och prata om ett ämne som är aktuellt för småbarnsföräldrar. För några veckor sedan var en dietist här och pratade om smakportioner och näringslära. Jättebra.”

- Särskilda aktiviteter riktade till barn och föräldrar, varav en del anordnas utanför biblioteket, exempelvis:

”Babysång, babyfilm, rytmik”

”Sagotant med på bokbussen för sagostund och boklån vid dagis/förskolor, även i utkant av tätorten.”

- Bokpåsar/språkväskor⁵⁾ som är tillgängliga i eller utanför biblioteket. En respondent skriver:

”Bokpåsar finns för utlån på BVC. Biblioteket har bidragit med böcker och tygpåsar och personalen på BVC får själva plocka ihop ett innehåll som passar barnen.”

- Språkutvecklande/språkstimulerande insatser, många gånger i form av projekt, exempelvis:

”Vi har tillsammans med pedagoger, personal från BVC och biblioteket bildat en arbetsgrupp som vi har döpt till [namn på projektet] som ska bl.a. arbeta med olika språksatsningar.”

”Logopederna är med på BVC-träffarna, innan barnen börjar på förskolan, vilket redan resulterat i mer språkmedvetna föräldrar.”

- Utbildning av biblioteks- och/eller BVC-personal samt studiedagar, exempelvis:

”Vi har haft studiedagar för pedagoger/BVC-personal i kombination med föräldrainsformation kring tvåspråkiga barn m.m.”

”[ett projekt där syftet är] att genom gräns-

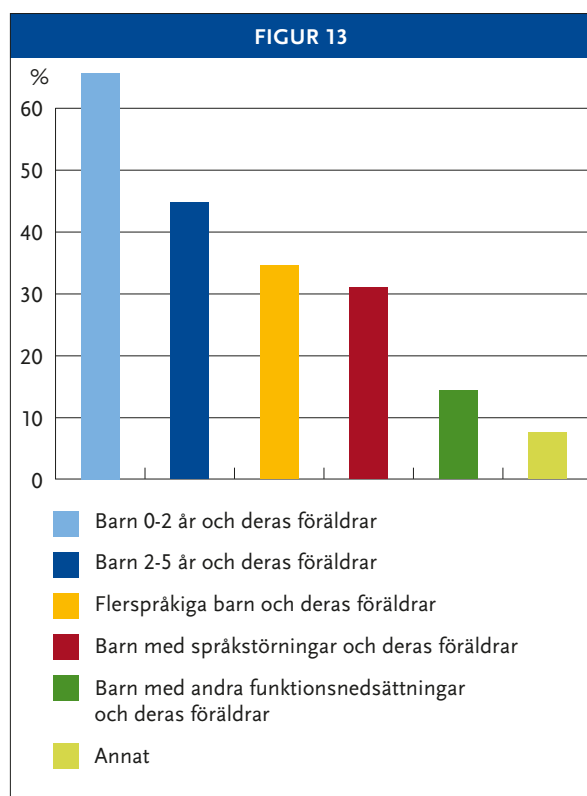
5) Bokpåsar och språkväskor är en typ av samarbetsprojekt mellan BVC och bibliotek, där påsar eller väskor med språkstimulerande material sätts ihop och distribueras via BVC och/eller bibliotek (se Rydsjö, 2012, s. 50).

överskridande kommunikation söka nya metoder för att utveckla profession och läsfrämjande verksamhet för små barn.”

På fråga 3a specificeras vilken målgrupp den särskilda satsningen gällde. Här var det möjligt att välja mer än ett alternativ. Figur 13 illustrerar svaren (här gäller procentsatsen således andelen av dem som svarat ja på fråga 3).

Det alternativ som flest fyllt i är ”Barn 0-2 år och deras föräldrar” (66 procent), följt av ”Barn 2-5 år och deras föräldrar” (45 procent), ”Flerspråkiga barn och deras föräldrar” (35 procent), ”Barn med språkstörningar och deras föräldrar” (31 procent), samt ”Barn med andra funktionsnedsättningar och deras föräldrar” (15 procent). 8 procent har fyllt i ”Annat” och i fem kommentarer specificeras att detta innebär satsningar riktade just mot samarbete med andra professionella grupper som BVC-personal och förskolepersonal.

Syftet med satsningen besvarades genom en fritextfråga. Bland respondenternas inkomna svar kan vissa syften urskiljas:

- Att arbeta med språkutveckling och stimulera språket, samt ge barnen tillgång till språk och böcker, som exempelvis:

”Främja barnens språk och tal, samt få småbarnsföräldrar till biblioteket. Göra boklån till en god vana. Visa på utbudet. Träffa andra barn och föräldrar på annan plats än Öppna förskolan.”

”Stimulera språkträningen hos barn. Stimulera språkträningen när det gäller sitt modersmål.”

- Att nå ut till, informera och stimulera föräldrarna:

”Biblioteket vill nå de föräldrar som kanske inte tänkt på att man kan läsa högt även tillsammans med ett mycket litet barn och till dem som kanske inte tycker att de hinner gå till biblioteket – eller som har svårt att hitta böcker som passar för barnets ålder.”

”Att medvetandegöra föräldrarna om betydelsen av barns språkstimulans under det första levnadsåret.”

”Inspirera och tipsa föräldrar och personal hur man kan läsa, sjunga, ramsa för sitt barn. Visa att även så små barn som 3-4 månader har uppmärksamhet på en boks bild. Att göra t.ex djurljud samtidigt som man visar en bild är en effektiv metod för att skapa ett intresse och uppmärksamhet. Att visa att öppna förskolans sångstunder är mysiga och bra för föräldrar o barn att lära in sångerna och ramsorna.”

- Att nå särskilda grupper, som exempelvis:

”Försöka nå unga föräldrar.”

”[...] nå barn med läs och skrivsvårigheter.”

- Att erbjuda aktiviteter av olika slag, som exempelvis:

”En ny typ av kulturupplevelse för spädbarn.”

- Att marknadsföra/visa upp biblioteket/bibliotekets verksamheter:

”Visar Äppelhyllan och talar om vad vi kan erbjuda.”

”Visa på att biblioteket finns. Informera om bibliotekets resurser, att vi har/kan skaffa fram efterfrågad media för att underlätta/hjälpa barn och föräldrar.”

- Att informera om och utveckla bibliotekets och barnhälsovårdens samarbete:

”Att visa på samarbetet/kontakten mellan BVC och biblioteket. Att informera om språkutvveckling och bibliotekets resurser i sammanhanget.”

”Att hitta ett gemensamt grundläggande samarbete för hela kommunen, samt förbättra kontakterna mellan personalen inom de olika områdena (Bibliotek, BVC, förskola) samt visa föräldrarna att vi alla tycker detta är viktigt.”

När det gäller vem som tog initiativ till satsningen besvarades detta i uppföljningsfrågan 3c. Här var det möjligt att fylla i mer än ett alternativ. Svaren illustreras i figur 14.

De svar som flest (38 procent) fyllde i var ”Biblioteket” respektive ”Region/länsbiblioteket”. 32 procent svarade ”Biblioteket och BVC/barnhälsovården” tillsammans och 12 procent fyllde i ”BVC/barnhälsovården”. Tre respondenter (4 procent) fyllde också i alternativet ”Annan” och i två av kommentarerna framgår att detta var logopedier och i ett fall det lite vagare ”skolan”.

Fråga 8 gällde om ”någon undersökning gjorts för att få föräldrarnas synpunkter på samarbetet”. Endast ett alternativ gick att fylla i. Det vanligaste sva-

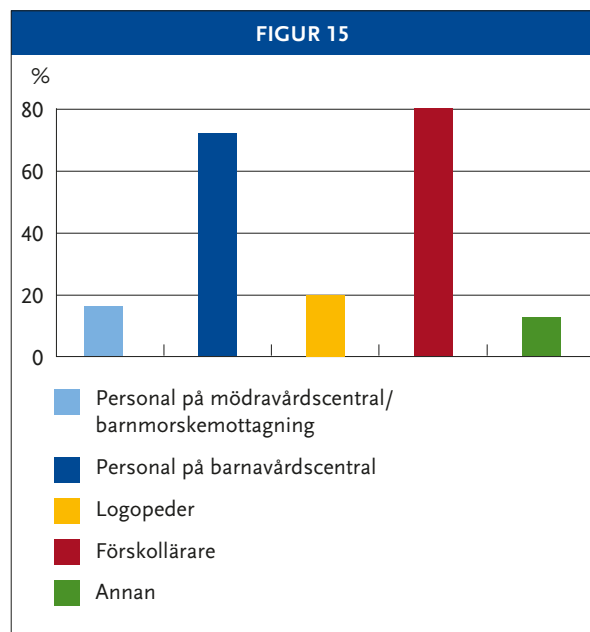
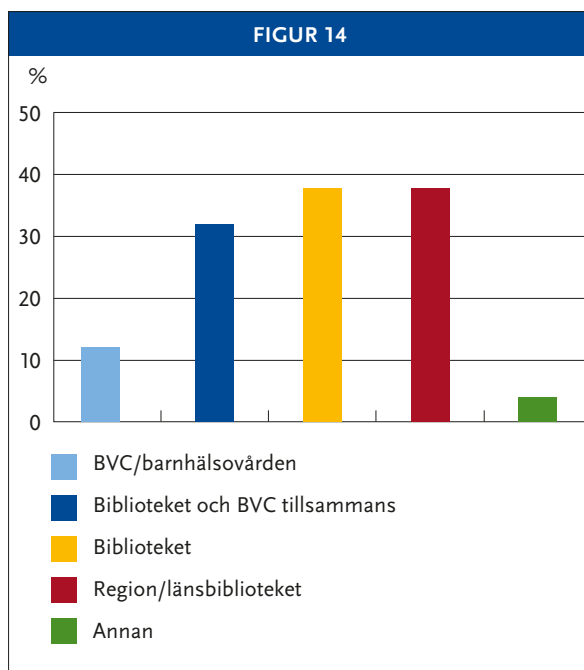
ret (61 procent) var nej, följt av ”Vet ej” (26 procent). Endast 5 procent av respondenterna svarade ja och 2 procent svarade ”Annat”. Av de som valt detta sistnämnda alternativ nämns i kommentarerna att man får feedback på mindre strukturerade vis eller att BVC genomför utvärderingar i föräldragrupperna.

När det gäller marknadsföring av samarbetet på bibliotekets webbplats, som efterfrågades i fråga 9, har 33 procent svarat ja, medan 57 procent har svarat nej. 4 procent svarade ”Annat” och några angav i kommentarerna att samarbetet marknadsfördes på andra arenor, såväl digitala som tryckta, exempelvis ”I tidning som går ut till alla hushåll i kommunen” och ”Vi har nyligen startat en Facebooksida, där vi är vänner med BVC och ”delar” varandras nyheter och arrangemang.”

5.3.2 Samverkan

Den första frågan på temat samverkan var i folk- och barnbibliotekarieenkäten fråga 4, som handlade om vilka yrkesgrupper bibliotekarien eller biblioteket samarbetade med. Här var flera svarsalternativ möjliga. Resultatet kan ses i figur 15.

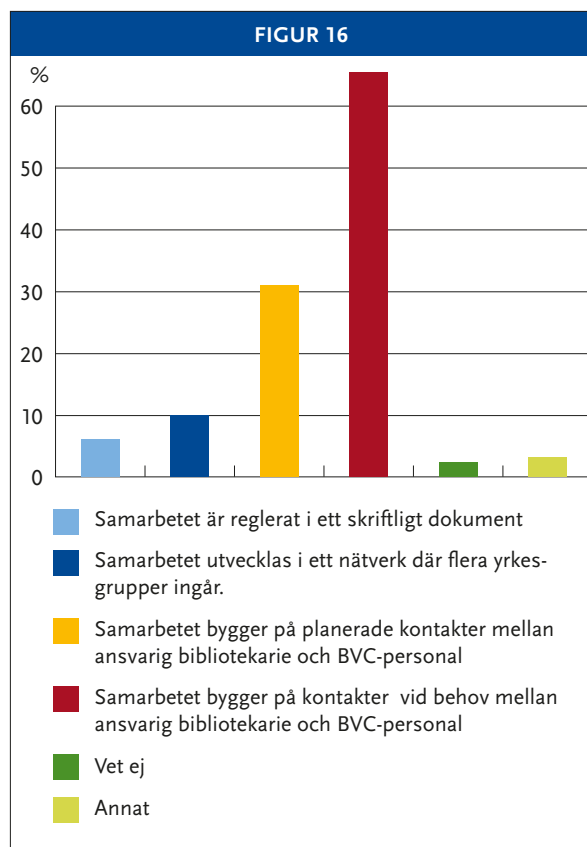
Det svar som fylldes i av flest var förskollärare (80 procent), följt av BVC-personal (72 procent). Logopedier angavs i 19 procent av svaren och ”Personal på mödravårdscentral/barnmorskemottagning” i

16 procent. 13 procent fyllde i "Annat" och i kommentarerna gavs exempel på en rad olika yrkesgrupper, såsom assistenter, barnhälsosamordnare, barnkultursamordnare, barnskötare, dagbarnvårdare, diakoner, personal vid familjecentraler och öppna förskolan, forskare, habiliteringspersonal, kuratorer, lärare och pedagoger av olika slag, förskolerektorer, socionomer, samt språkutvecklare.

Den femte frågan gällde om huruvida det förekommer gemensam fortbildning för bibliotekspersonal och BVC-personal. Här fanns endast möjlighet till ett svarsalternativ. Det vanligaste svaret här är "Nej, aldrig" (40 procent), följt av "Ja, det har hänt" (38 procent). Därefter följer "Vet ej" (11 procent). Endast 4 procent anger "Ja, varje år". 2 procent angav "Annat" och i kommentarerna beskrivs några specifika projekt och satsningar där gemensam fortbildning förekommit.

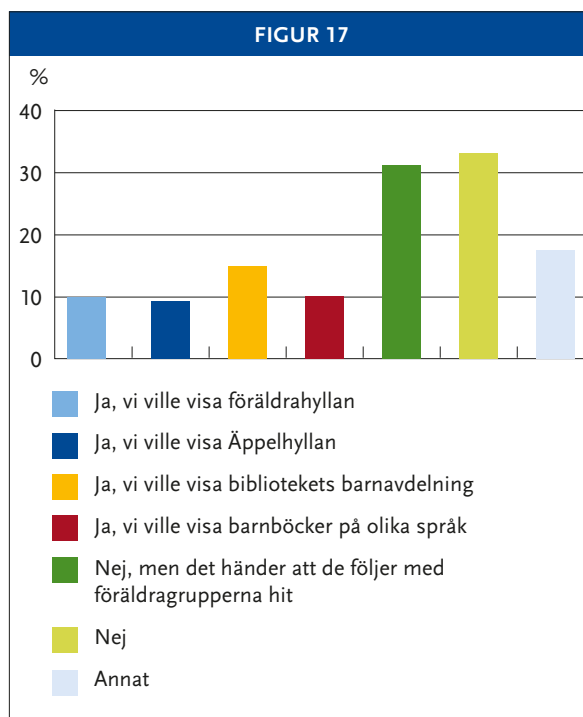
Fråga 6 gäller hur samarbetet mellan bibliotek och BVC är organiserat och här var endast ett svarsalternativ möjligt. Svaren illustreras i figur 16. Det vanligaste alternativet, som 65 procent svarat, är att

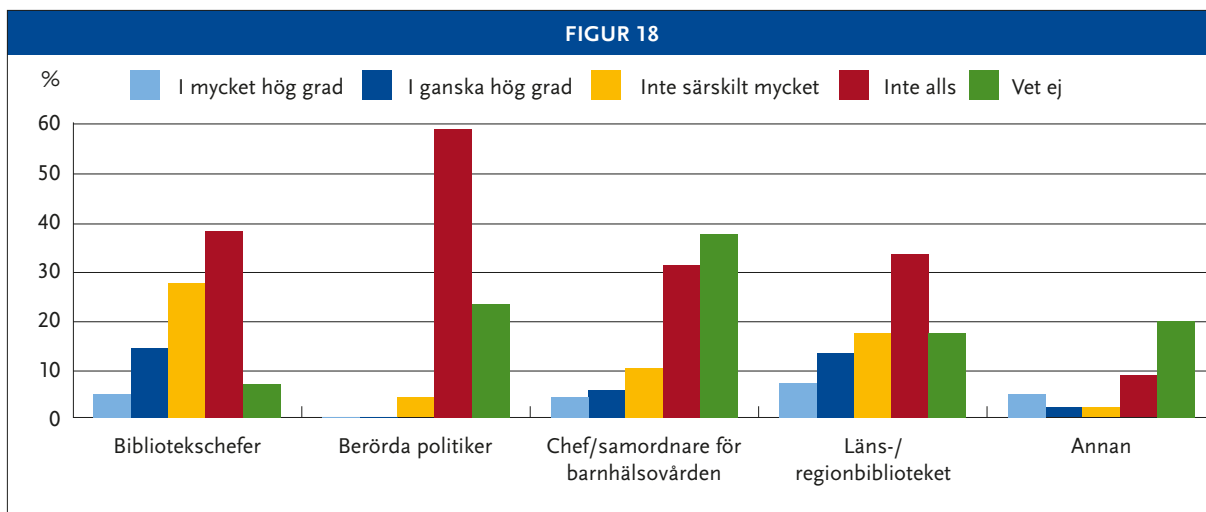

"Samarbetet bygger på kontakter vid behov mellan ansvarig bibliotekarie och BVC-personal". Att "Samarbetet bygger på planerade kontakter mellan ansvarig bibliotekarie och BVC-personal" uppges av 31 procent. 10 procent svarar att "Samarbetet utvecklas i ett nätverk där flera yrkesgrupper ingår". I endast 6 procent av svaren anges att "Samarbetet är reglerat i ett skriftligt dokument". 3 procent fyllde i svaret "Annat" och förklarade i kommentarsfältet hur samarbetet kunde organiseras i större nätverk eller vid behov, men också att det inte förekommer något samarbete. Två procent svarade "vet ej".

Den sjunde frågan gällde om BVC-personal någon gång bjudits in till biblioteket och vid jakande svar, anledningen till detta. Svaren illustreras i figur 17. Det vanligaste svaret är dock nej (33 procent), samt "Nej, men det händer att de följer med föräldragrupperna hit" (31 procent). Alternativet "Annat" fylldes i av 17 % av respondenterna. Här varierar kommentarerna från att BVC-personalen *alltid* följer med föräldragrupper, till att BVC-personal har varit inbjuden, men inte kommit.

I de jakande alternativen svarade 15 procent att de "ville visa bibliotekets barnavdelning", 10 procent att de "ville visa föräldrahyllan", 10 procent att de

”ville visa barnböcker på olika språk”, 9 procent att de ”ville visa Äppelhyllan” (Äppelhyllor är ett koncept som innebär att en hylla eller en viss del av biblioteket samlar anpassade medier för barn med särskilda behov).

Fråga elva gällde i vilken utsträckning olika aktörer som bibliotekschef, chef för barnhälsovården, be-

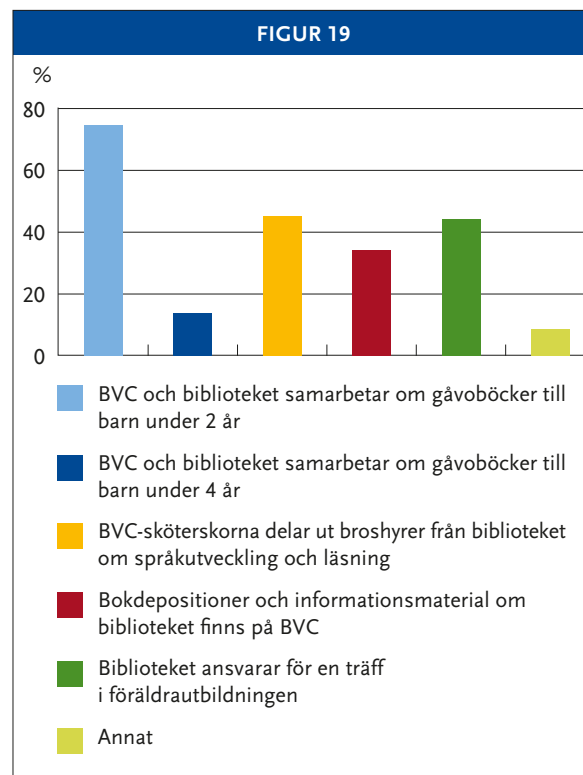
rörda politiker, region-/läns-bibliotek, samt ”Annan” deltar i planeringen av samarbetet mellan bibliotek och BVC. Som framgår av figur 18 var alternativen ”inte särskilt mycket”, ”inte alls” och ”vet ej” något av de vanligaste i de definierade grupperna. När det gäller berörda politiker angavs inte alternativet ”i mycket hög grad” av någon och alternativet ”i ganska hög grad” endast av en respondent.

5.4 BVC-sköterskorna

Enkäten till BVC-sköterskorna bestod av 13 huvudfrågor (se bilaga 4). I det följande redovisas hur svaren har fördelat sig på frågor som gäller arbetsmetoder (frågorna 2, 4, 5, 8, 9, 10) respektive samverkansformer (frågorna 1, 3, 6, 7). De flesta av dessa frågor hade fasta svarsalternativ, men kunde också kompletteras med kommentarer. En av frågorna, som var en uppföljningsfråga, bestod enbart av kommentarer. Då kommentarer citeras, har uppenbara stavfel rättats.

5.4.1 Metoder

Den första frågan som ställdes angående metoder vid samarbete till BVC-sköterskorna var frågan ”Hur samarbetar BVC och bibliotek i din kommun: vilken/vilka av följande samarbetsformer förekommer?” (som var fråga 2). Här kunde respondenterna välja flera alternativ. I figur 19 illustreras resultaten.

Det alternativ som har valts av flest (74 procent) är, liksom i de tre andra enkäterna, ”BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn under 2 år”. Därefter följer alternativen ”BVC-sköterskorna delar ut broschyrer från biblioteket om språkutveckling och läsning” (45 procent), ”Biblioteket ansvarar för en träff i föräldrautbildningen” (44 procent), samt ”Bokdepositioner och informationsmaterial om biblioteket finns på BVC” (34 procent). Alternativet om gåvoböcker för 4-åringar fylldes i av endast 14 procent. 8 procent fyllde också i ”Annat” och i kommentarerna specificerades att detta kunde innebära allt från ”Meddelar att biblioteket finns” till mer utvecklade samarbeten i specifika projekt, som ”Bokpåsar” på olika språk att låna ut till familjer. Gåvoböcker vid 8 månader. Nära samarbete”.

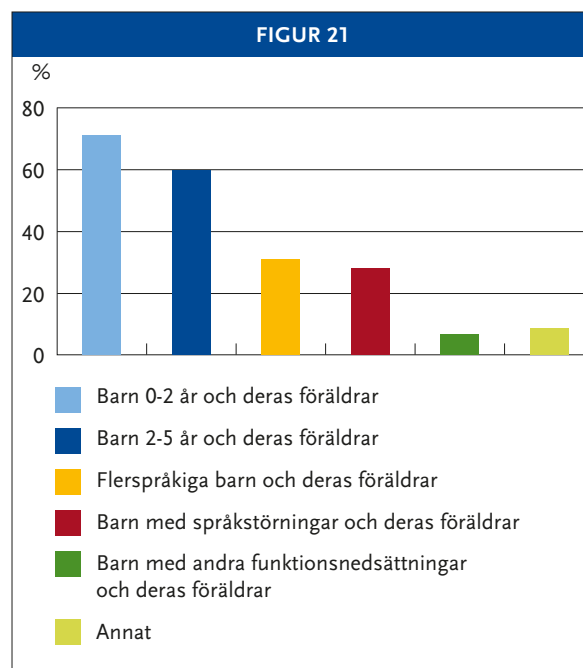
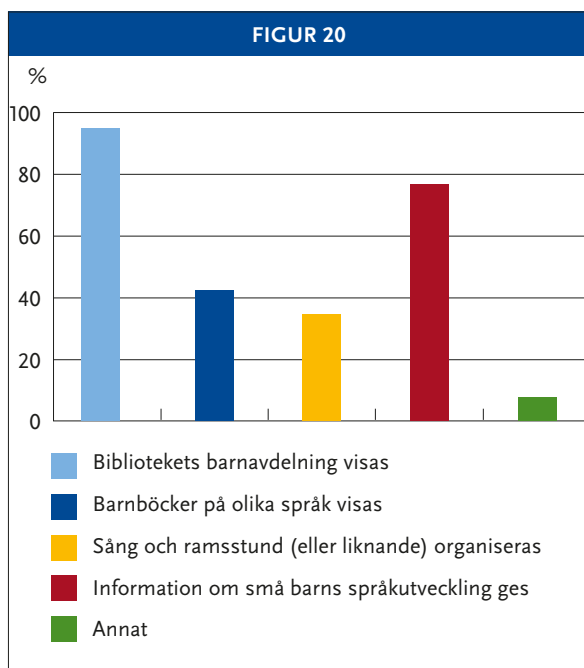
En fråga gällde huruvida BVC förlägger någon av sina föräldraträffar till biblioteket. Här var det endast möjligt att välja ett svarsalternativ. 46 procent av respondenterna svarade ja och 38 procent svarade nej. I en uppföljningsfråga efterfrågades syftet med de träffar som förläggs vid biblioteket. Flera alternativ var här möjliga att välja. De 578 respondenter som angav att BVC förlägger någon av sina föräldraträffar till biblioteket, har svarat enligt figur 20.

Att syftet är att visa bibliotekets barnavdelning fylldes i av 95 procent av de som hade svarat att BVC

förlägger någon av sina föräldraträffar till biblioteket. I samma grupp angav 76 procent att syftet är att ge information om små barns språkutveckling. 42 procent valde alternativet ”Barnböcker på olika språk visas” och 35 procent angav att ”En sång- och ramsstund (eller liknande) organiseras”. 6 procent valde alternativet ”Annat”. I kommentarfältet specificerades detta alternativ bland annat som att man organiserar lånekort, informerar om biblioteket som helhet, men också att syftet är att få föräldrarna att inse vikten av högläsning och andra språkutvecklande aktiviteter. Några skriver att de inte vet vad som görs vid träffarna.

På frågan ”Har BVC och biblioteket genomfört någon gemensam, språkstimulerande satsning, utöver de som nämns i fråga 2?”, där endast ett alternativ var möjligt att välja, vad det vanligaste svaret (53 procent) nej. 18 procent angav att de inte vet och endast 13 % svarade ja. De 159 respondenter som angav att BVC och biblioteket har genomfört en gemensam, språkstimulerande satsning, kunde sedan svara på vilken eller vilka målgrupper satsningen riktade sig till och här var flera alternativ möjliga att välja (se figur 21).

Det alternativ som flest valde var ”Barn 0-2 år och deras föräldrar” (71 procent), följt av ”Barn 2-5 år och deras föräldrar” (59 procent). 31 procent anger ”Flerspråkiga

barn och deras föräldrar” och 28 procent ”Barn med språkstörningar och deras föräldrar”. Endast 7 procent fyllde i ”Barn med andra funktionsnedsättningar och deras föräldrar”. 8 procent fyllde i ”Annat” och i kommentarerna specificeras bland annat att det kan röra sig om satsningar riktade mot professionella grupper som arbetar med barns språkutveckling.

Syftet med satsningen beskrevs i fritext av 97 respondenter. Vid en tematisering av dessa svar framgår följande syften:

- Stimulera och främja barns språkutveckling, tal och läsning, samt visa föräldrar/vårdnadshavare hur man kan göra detta. Några exempel på kommentarer är:

”Syftet är att språkstimulera, sitta tillsammans med andra och med sitt barn och läsa tillsammans.”

”Tydliggöra vikten av ett språk för föräldrarna och hur man kan prata och läsa för sina barn.”

”Visa på betydelsen av böcker för både språkutveckling och övrig utveckling.”

- Att ge stöd åt familjer med barn med språkstörningar och särskilda behov:

”Att med hjälp av material från biblioteket kunna träna på olika språkförseningar i hemmet/låna olika språkväskor.”

”Att stimulera barn med speciella behov bl.a. genom hjälp med böcker. I vissa svåra situationer t.ex. skilsmässa kan vi dela ut lästips till vuxna för barn och vuxna, till adoptionsföräldrar delar vi ut lästips till dem. Om något nytt område dyker upp brukar vi samarbeta med bibblan kring.”

”Kartlägga språkstörningar och ge föräldrar och förskolepersonal verktyg till att stimulera barnets språkutveckling.”

- Att få föräldrar och barn att upptäcka biblioteket och dess resurser:

”Att föräldrar upptäcker att det finns ett bibliotek och att det är roligt med böcker.”

”Önskar att småbarnsföräldrar skall känna sig bekväma att komma till biblioteket för att öka intresset för böcker och dess verksamhet.”

- Att förbättra samarbetet mellan BVC och bibliotek, samt andra institutioner:

”Att få ett bättre samarbete mellan BVC och bibliotek och Öppna förskolan.”

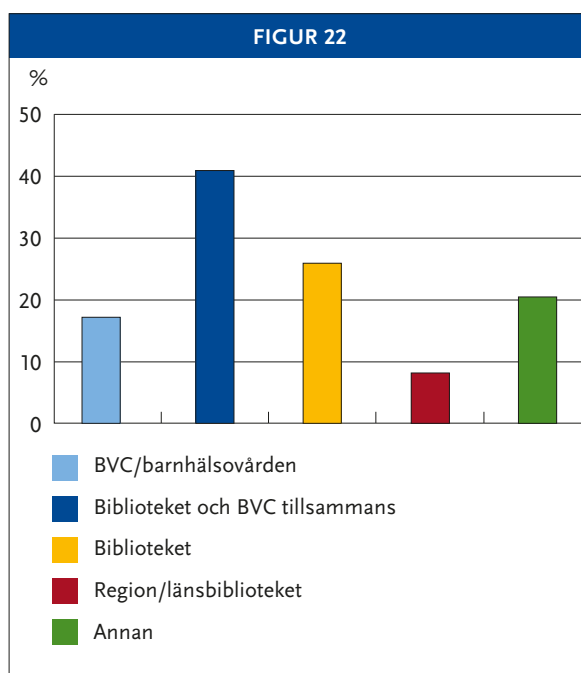
”Vi har ett gemensamt mål i vårt arbete med föräldrastöd: [...] att i föräldragrupperna skapa förutsättningar för hållbara sociala nätverk där stöd och uppmuntran ges, kunskap delas och gemenskap främjas, att stärka föräldrarna i deras livslånga roll som föräldrar, att främja barnens utveckling, trygghet och hälsa.”

- Specifika aktiviteter och distribution av specifika material, såsom:

”Språkpaket till finsktalande, samt 3 olika ’tvillingpaket’ på kurdiska persiska och arabiska, för att uppmuntra till högläsning hemma.”

”Jättefina baby-/barncaféer. Dit det har kommit t.ex. en polis, sophämtare m.m. och läst en saga för barnen som handlar om deras jobb.”

På uppföljningsfrågan kring vem som tog initiativ till den särskilda satsningen var det möjligt att ge fler än ett svar. De 159 respondenter som angav att BVC och biblioteket har genomfört en gemensam, språkstimulerande satsning, har svarat enligt figur 22.

Det alternativ som flest hade fyllt i var "Biblioteket och BVC tillsammans" (40 procent). 26 procent svarade "Biblioteket", 17 procent "BVC" och 8 procent "Region/länsbiblioteket". 20 procent svarade "Annat" och i kommentarerna angavs bland andra logoped, familjecentral, flera olika professioner tillsammans, samt öppna förskolan.

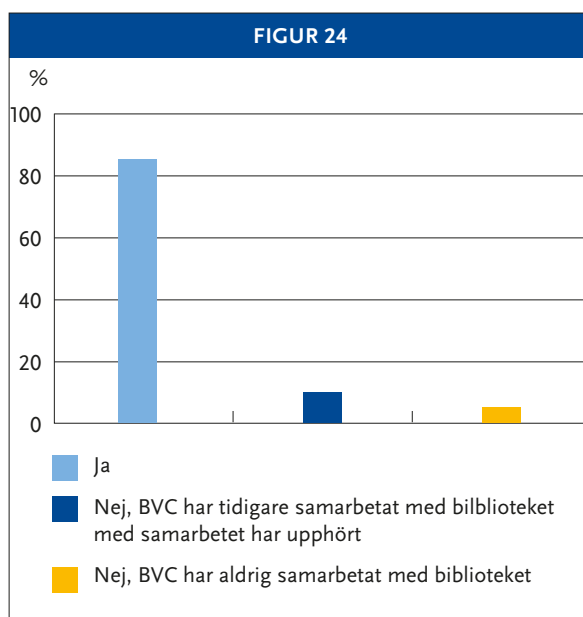
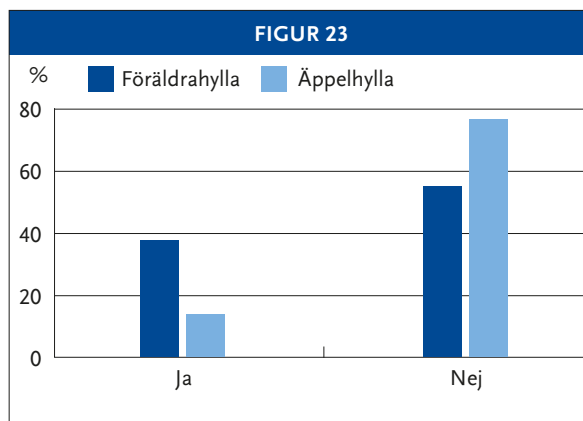
En fråga gällde om respondenterna kände till bibliotekens Äppelhylla, respektive Föräldrahylla. Här kunde respondenterna endast svara ja eller nej. Svaren illustreras i figur 23. Som kan utläsas av figuren är det en större andel (38 procent) som känner till Föräldrahyllan, än den andel som känner till Äppelhyllan (14 procent).

En fråga, som ställdes i samtliga enkäter, gällde om någon undersökning genomförts för att samla in föräldrarnas synpunkter på samarbetet. Här var endast ett alternativ var möjligt att välja. De flesta (46 procent) svarade här nej och 42 procent svarade att de inte visste. Endast 5 procent svarade ja. Två procent svarade "Annat" och i kommentarerna förklaras varför det inte görs, att muntliga utvärderingar genomförs eller att föräldrautbildningen, inklusive bibliotekets insatser i den, utvärderas som en helhet.

På frågan om samarbetet med biblioteket marknadsförs på 1177.se (en webbplats med patientinformation driven av Sveriges landsting och regioner) svarar de flesta (51 procent) nej och endast 4 procent ja. 21 procent svarar alternativet "Annat", vilket i de flesta fall specificeras som "vet ej" i de skriftliga kommentarerna.

5.4.2 Samverkan

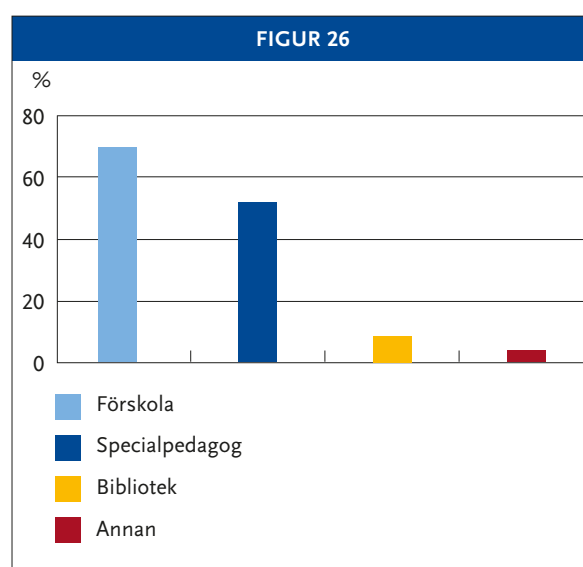
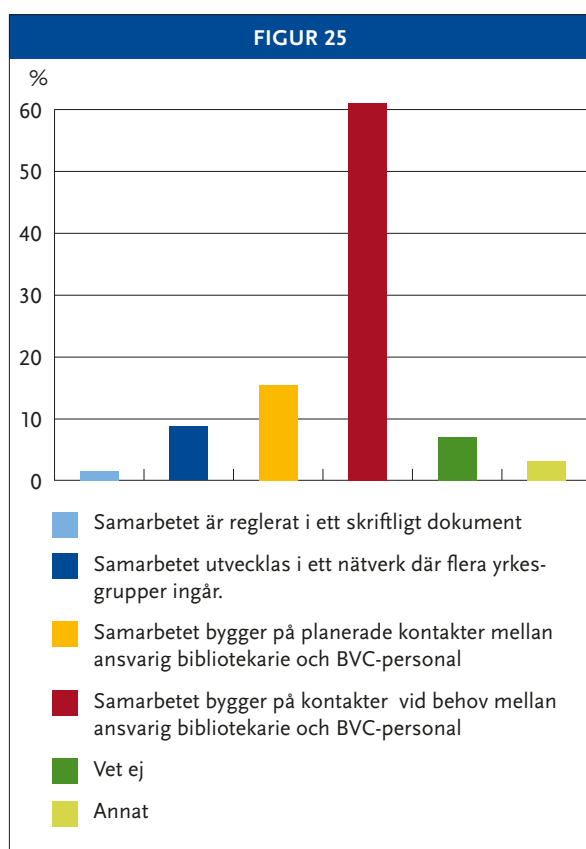
Den första frågan på temat samverkan är om det överhuvudtaget finns något samarbete mellan BVC och bibliotek i den kommun respondenten är verksam. Respondenterna kunde här välja mellan tre olika alternativ. Det vanligaste svaret, som framgår av figur 24, är ja (85 procent). 9 procent svarar "Nej, BVC har tidigare samarbetat med biblioteket men samarbetet har upphört", medan 4 procent svarar att BVC aldrig har samarbetat med biblioteket.

Därefter, i fråga 3, ställs frågan om hur samarbetet organiseras och här har respondenterna möjlighet att ange flera svar. Av figur 25 framgår att det vanligaste svaret är att "Samarbetet bygger på kontakter vid behov mellan BVC-personal och ansvarig bibliotekarie" som 61 procent av respondenterna har fyllt i. 16 procent har angett att det bygger på planerade kontakter och 9 procent att det "utvecklas i ett nätverk där flera yrkesgrupper ingår". 7 procent anger att de inte vet och 3 procent anger alternativet "Annat". Bland de respondenter som har valt alternativet "Annat", beskrivs spontana samarbeten, men också att man känner till varandras aktiviteter, utan att egentligen samarbeta. Knappt 2 procent anger att samarbetet är reglerat i ett skriftligt dokument.

En fråga formulerades ”Vilka yrkesgrupper samarbetar du/ni regelbundet med vad gäller barn med språkstörning (förutom logoped, audionom, BHV-psykolog som ni remitterar till)?” och här hade respondenterna möjlighet att välja flera alternativ. Som framgår av figur 26 är det alternativ som valts av flest förskolan (67 procent), följt av specialpedagoger (51 procent). Endast 9 procent har svarat bibliotek. Annan valdes av fyra procent och i kommentarerna angavs yrkesgrupper som barnläkare och talpedagoger.

Fråga 7 gäller förekomsten av gemensam fortbildning för BVC-personal och bibliotekspersonal och här var endast ett alternativ möjligt att välja. Det vanligaste svaret (49 procent) är nej. 24 procent anger att det har hänt, medan 20 procent anger att de inte vet. Endast 2 procent svarar ”Ja, varje år”. Alternativet ”Annat” valdes av mindre än en procent och i kommentarerna anges bland annat att det händer mycket sällan.

5.5 Sammanfattande kommentar

De två första frågeställningarna för denna rapport gällde vilka metoder i mötet med föräldrar/vårdnadshavare och barn som de fyra olika grupperna som besvarat enkäterna beskriver, samt hur samarbetet mellan bibliotek och BVC organiseras enligt de olika grupperna.

När det gäller metoder visar samtliga av de fyra enkäterna att det vanligaste samarbetet mellan BVC

och biblioteket gäller gåvoböcker till barn under 2 år. Av enkäterna framgår också att det genomförs en rad olika gemensamma satsningar runt om i landet. De många enskilda satsningar som beskrivs i detta kapitel skulle kunna tjäna som inspiration för metodutveckling för bibliotek och BVC över hela landet.

När det gäller vem som tar initiativ till dessa enskilda satsningar ger de olika grupperna något olika bilder.

Medan de respondenter som arbetar på regional nivå, alltså barnbibliotekskonsulenter och barnhälsovårdsutvecklare, beskriver att initiativen främst tas antingen tillsammans eller av läns-/regionbiblioteken, så beskriver bibliotekarierna och BVC-sköterskorna att initiativen också tas av biblioteken. Vad dessa skillnader i svaren beror på går inte att fastställa, men en tänkbar förklaring skulle kunna vara att det främst handlar om att respondenterna känner sin egen organisation och dess initiativ bäst.

Enkätredovisningen visar också på viktiga resultat vad gäller marknadsföring och uppföljning av gemensamma satsningar. När det gäller marknadsföring på bibliotekens hemsidor och på 1177.se, så svarar de flesta respondenter på folkbiblioteken och BVC nej på frågan om sådan förekommer. Av alla fyra enkäterna framgår också att strukturerad uppföljning i form av återkoppling från föräldrar inte förekommer i särskilt hög utsträckning, alternativt att respondenterna inte känner till om sådan uppföljning förekommer.

Vad gäller samarbetets organisation framgår också intressanta resultat. Av alla fyra enkäterna framgår att samarbete mellan bibliotek och BVC förekommer i många län/regioner runt om i landet. Vad gäller kommunnivån tycks det dock, enligt enkäterna till barnbibliotekskonsulenterna och barnhälsovårdsutvecklarna, som att förekomsten av samarbeten varierar. Enligt enkäten till BVC-sköterskorna tycks det som – även om resultaten måste tolkas med försiktighet – att biblioteken inte är den vanligaste samarbetspartnern när det gäller barn med språkstyrningar.

Även om resultaten från enkäterna till barnbibliotekarierna och BVC-sköterskorna tyder på att det inte är ovanligt att en träff i föräldrautbildningen förläggs till biblioteket (bibliotekarierna anger detta i högre grad än BVC-sköterskorna), så visar barnbibliotekarienkäten på att det inte är självklart att BVC-sköterskorna bjuds in till dessa träffar.

Enkätsvaren från barnbibliotekarierna och BVC-sköterskorna tydliggör vidare att samarbetet mellan bibliotek och BVC bygger på kontakter mellan ansvariga bibliotekarier och BVC-sköterskor då det finns behov, snarare än på planerade kontakter och i utvecklade nätverk. Det tycks vara högst ovanligt att samarbetet är reglerat i ett skriftligt dokument, vilket kan innebära att samarbetena inte är givna på lång sikt, utan snarare personanknutna.

Ett annat resultat som tyder på problem vad gäller långsiktighet i samarbetet är förekomsten av gemensam fortbildning. De vanligaste svaren i samtliga enkäter är att det har förekommit eller att det aldrig har hänt – regelbunden gemensam fortbildning tycks vara ovanligt.

Även svaren på frågan om olika aktörers inblandning i planeringen av samarbetet, som ställdes i enkäterna till barnbibliotekskonsulenterna, barnhälsovårdsutvecklarna och bibliotekarierna, tyder på att den politiska förankringen är låg. Planeringen beskrivs av de regionalt verksamma respondenterna som något som framförallt sker på den regionala nivån. Barnbibliotekskonsulenterna ger också en bild av att bibliotekscheferna inte är involverade i särskilt hög grad. Det är dock intressant att bibliotekarierna inte ger samma bild vad gäller barnbibliotekskonsulenternas och barnhälsovårdsutvecklarnas deltagande i planeringen, utan skattar denna lägre än vad dessa grupper gör själva.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas att enkäterna sammantaget tyder på att samarbeten mellan bibliotek och BVC vad gäller barns språkutveckling förekommer i olika grad i olika kommuner i Sverige. De visar också att det finns utrymme för utvecklade, långsiktiga och mer djupgående samarbeten. I följande två kapitel utforskas detta utrymme ytterligare med hjälp av den taxonomi för samverkan som presenterades i kapitel 4.

6. Analys

I det här kapitlet analyseras och diskuteras de resultat som presenterades i föregående kapitel, utifrån den taxonomi för samarbete mellan bibliotek och BVC som beskrevs i kapitel 4. På så vis besvaras den tredje

frågeställningen för rapporten, nämligen vilka nivåer för samverkan som kan identifieras i det analyserade materialet. I det följande kommer vi att gå igenom var och en av nivåerna, utifrån delar av resultaten.

6.1 Nivåer av samverkan

Den första nivån i taxonomin innebär att "BVC fungerar som kanal för bibliotekets information" (Ögland, Lundgren & Wockatz, 2010, s. 92). Exempel på denna nivå är att "Allmänt informationsmaterial om det lokala biblioteket finns tillgängligt. Bokdepositioner kan finnas i väntrummet." (Ögland, Lundgren & Wockatz, 2010, s. 92). Dessa exempel om bokdepositioner och informationsmaterial på BVC finns med i samtliga enkäter som ett svarsalternativ på frågan om förekomst av specificerade samsarbetsformer. De olika grupperna har dock valt detta alternativ i olika hög utsträckning: 35 procent av barnbibliotekskonsulenterna, 43 procent av barnhälsovårdsutvecklarna, 63 procent av bibliotekarierna och 34 procent av BVC-sköterskorna har fyllt i detta alternativ. Möjligen kan detta tyda på att depositioner och information distribueras från biblioteken, men att dessa inte används i särskilt hög utsträckning.

Den andra nivån formuleras av Ögland, Lundgren och Wockatz som "Viss samverkan kring språkstimulans. Riktad information om böcker och medier för små barn" (2010, s. 92). En fråga som kan sägas illustrera denna nivå är svarsalternativet i samtliga enkäter som gäller att BVC-sköterskorna delar ut broschyrer från biblioteket om språkutveckling och läsning. Här är procentsatserna generellt sett högre än när det gäller frågan om bokdepositioner och informationsmaterial: 45 procent av barnbibliotekskonsulenterna, 66 procent av barnhälsovårdsutvecklarna, 54 procent av bibliotekarierna och 45 procent av BVC-sköterskorna har fyllt i detta alternativ.

Den nivå i taxonomin där resultaten från enkäten är mer övertygande gäller nivå tre, vilken innebär "Viss samverkan kring språkstimulans. Informationen

kompletteras med gåvobok" (Ögland, Lundgren & Wockatz, 2010, s. 91). Av samtliga enkäter framgår att det vanligaste samarbetet mellan BVC och biblioteket gäller gåvoböcker till barn under 2 år, vilket framgår tydligast av enkäterna till barnhälsovårdsutvecklarna, bibliotekarierna och BVC-sköterskorna.

Den fjärde nivån i taxonomin beskrivs som "Närmare samverkan kring språkstimulans men beroende av personliga initiativ och kontakter" (Ögland, Lundgren & Wockatz, 2010, s. 91). Som exempel på denna nivå finns i enkäterna något fler frågor än på de lägre nivåerna. I samtliga enkäter har respondenterna svarat på frågan om biblioteket ansvarar för en träff i föräldrautbildningen, vilket ges som exempel på nivå fyra av Ögland, Lundgren och Wockatz (2010, s. 91). Att så sker i viss utsträckning framgår av enkäterna, även om det också tycks som att det inte är självklart att denna träff är något som planeras och genomförs gemensamt.

Ett annat exempel på nivå fyra är somliga av svaren på frågan till bibliotekarierna och BVC-sköterskorna om hur samarbetet organiseras. Som svarsalternativ fanns här att samarbetet bygger på "kontakter vid behov" och "planerade kontakter" (se avsnitt 5.3.2 och 5.4.2). Av resultatredovisningen kan utläsas att 87 procent av bibliotekariesrespondenterna och 72 procent av BVC-sköterskerespondenterna har angett något eller båda av dessa alternativ.

Ytterligare ett svar som kan sägas visa på den fjärde nivån är det som gäller att gemensam fortbildning för biblioteks- och BVC-personal någon gång har förekommit. Detta uppges av 45 procent av barnbibliotekskonsulenterna, 51 procent av barnhälso-

vårdsutvecklarna, 37 procent av bibliotekarierna och 24 procent av BVC-sköterskorna. Vad dessa resultat kanske framförallt visar på är dock avsaknaden av regelbundenhet och långsiktighet i samverkan.

För nivå fem i taxonomin, krävs enligt Ögland, Lundgren och Wockatz en ”Organiserad samverkan kring språkstimulans” (2010, s. 91). Kring detta finns flera exempel i samtliga enkäter. Dock tyder svaren på att organiserad samverkan inte är särskilt vanlig. Till exempel svarar endast en tiondel av bibliotekarierna respektive BVC-sköterskorna att samarbetet mellan institutionerna ”utvecklas i ett nätverk där flera yrkesgrupper ingår”. Dessutom tycks det som att regelbunden gemensam fortbildning är ovanlig, samt att samarbetena inte marknadsförs i någon högre utsträckning.

Den sjätte nivån innebär, enligt Ögland, Lundgren och Wockatz en ”Formaliserad och fördjupad samverkan kring språkutveckling. Kompetensen från båda verksamheterna används aktivt för att förbättra verksamheten gentemot barn och föräldrar” (2010, s. 91). I enkätresultaten är det inte mycket som tyder på den här typen av fördjupad samverkan. Mycket

få respondenter (bibliotekarier och BVC-sköterskor) som fick frågan om samarbetet mellan institutionerna är reglerat i ett skriftligt dokument svarade ja. Vidare beskrivs den politiska förankringen av samarbetet som svag i tre av enkäterna. Alla grupper beskriver inte heller bibliotekscheferna som aktivt deltagande i planeringen av samarbetet.

Den högsta, sjunde nivån i taxonomin karakteriseras av ”Gemensam planering, genomförande och utvärdering av verksamhet” (Ögland, Lundgren & Wockatz, 2010, s. 91). Få frågor i enkäterna kan sägas fånga in denna nivå. Den fråga som handlar om huruvida föräldrarnas synpunkter på samarbetet samlas in genom undersökningar handlar dock specifikt om uppföljning av samarbetet, vilket är utmärkande för den sjunde nivån i taxonomin. Som beskrivits i föregående kapitel förekommer, enligt svaren från samtliga enkäter, inte sådana i någon större utsträckning. På frågan svarar endast 5 procent av barnbibliotekskonsulenterna, 6 procent av barnhälsovårdsutvecklarna, 5 procent av folkbibliotekarierna och 5 procent av BVC-sköterskorna ja. Det tycks således som att denna form av strukturerad återkoppling och uppföljning är ovanlig.

6.2 Sammanfattande kommentar

Användningen av den av Ögland, Lundgren och Wockatz (2010) beskrivna taxonomin för samverkan mellan bibliotek och BVC förstärker de intryck som diskuterades i det avslutande avsnittet (5.5) i resultatredovisningen. På ett övergripande plan tyder enkäterna på att svenska bibliotek och BVC samarbetar, inte minst vad gäller gåvoböcker, men att for-

maliserade, fördjupade och långsiktiga samarbeten vars planering är politiskt förankrade och som följs upp och utvärderas tycks vara ovanligt. Utrymmet för utveckling – och en rörelse uppåt i taxonomin – framstår därmed som stort. Detta diskuteras vidare i det avslutande kapitlet.

7. Diskussion och slutsatser

Detta avslutande kapitel består av två avsnitt. Till att börja med presenteras den övergripande slutsats som kan dras utifrån den genomförda undersökningen och därefter diskuteras den utvecklingspotential som kan identifieras i det analyserade materialet vad gäller samverkan mellan bibliotek och

BVC. Detta görs utifrån sex förslag. I det andra och sista avsnittet diskuteras några av de frågor som inte har kunnat besvaras i denna rapport och hur delar av materialet skulle kunna analyseras vidare för att ytterligare belysa hur samarbetet ser ut och hur det kan förbättras.

7.1 Utvecklingspotential

Kerstin Rydsjö och Katarina Michnik (2012) avslutar sin rapport baserad på den första enkäten med följande sammanfattning: ”Frågan om alla små barns och barnfamiljers rätt till stöd och stimulans för språkutveckling och läslust kräver engagemang och insatser på många plan, och är i grunden en politisk fråga. I enkätresultatet finns många goda exempel på välfungerande samarbete mellan BVC/barnhälsovård och bibliotek och många incitament för fortsatt utvecklingsarbete.” (s. 24). Denna sammanfattning gäller även efter att de tre ytterligare enkäterna har analyserats. Rapportens övergripande slutsats är att det förekommer samarbeten som fungerar väl, men att det samtidigt finns stort utrymme för utveckling vad gäller samverkan mellan institutionerna kring små barns språkutveckling.

Sammantagna ger de fyra enkäterna en bild som visar att det finns bibliotek och BVC som tillsammans har utvecklat metoder som syftar till att främja barns språkutveckling i en rad olika samarbetsprojekt av både större och mindre format. Dessa exempel visar på att det finns möjligheter för barnbibliotekarierna och BVC-sköterskor att finna gemensamma professionella objekt vad gäller barns språkutveckling. Men detta gemensamma professionella objekt kan inte ses som en självklarhet. För resultaten tyder också på att det ofta saknas en långsiktighet i samarbetet mellan de två institutionerna. Projekt som inte samplaneras, följs upp och dokumenteras, riskerar att falla i glömska exempelvis vid organisatoriska förändringar och när centrala individer försvinner från en viss arbetsplats.

Resultaten från enkäterna tyder på att det finns en rad insatser som skulle kunna medverka till byggandet av ”hållbara strukturer för fördjupad samverkan mellan bibliotek och BVC, för att främja barns språkutveckling på bästa sätt” (Region Halland, 2011, s. 3), inte minst i ljuset av den taxonomi som använts i analysen. Enkäterna tyder på att den lokala variationen är stor vad gäller samarbetet mellan bibliotek och BVC. Det är samtidigt på den lokala verksamhetsnivån i varje kommun som en utveckling av samarbetet kan ske, med stöd från den regionala och nationella nivån. I det följande presenteras och diskuteras sex insatser som utifrån enkätresultaten bedöms som viktiga.

1) Föräldrautbildningar

På den lokala nivån finns en stor utvecklingspotential när det gäller bibliotekens medverkan i föräldrautbildningarna. Ett första steg är här givetvis att överhuvudtaget få till stånd en sådan medverkan, vilket det enligt enkäten inte finns över hela Sverige idag. Men, det är också av vikt att bibliotekets medverkan fungerar som en integrerad del av föräldrautbildningen, snarare än som ett separat inslag. En sådan integrering ökar möjligheterna för både bibliotekarierna och BVC-sköterskor att utnyttja varandras expertis och på så vis få tillgång till fler verktyg för att identifiera och möta familjernas varierande behov. Dessutom torde bibliotekets potential för små barns språkutveckling kunna bli tydligare för familjerna om BVC, med sin mer kontrollerande och diagnostiserande funktion (se kapitel 2), praktiskt visade hur biblioteket kan fungera som stöd.

2) Gemensam planering, marknadsföring och uppföljning av samarbetsprojekt

Att det förekommer gemensamma projekt och samarbeten mellan BVC och bibliotek framgår av samtliga fyra enkätundersökningar som gjorts. Men för att fördjupa samverkan och säkerställa dess långsiktighet krävs att man på den lokala nivån – i alla samarbetsprojekt – arbetar med gemensam planering, tydliggörande av mål, syften och ansvarsfördelning, marknadsföring, samt en strukturerad och dokumenterad uppföljning och återkoppling. För att de lokala samarbetena ska kunna bli hållbara, krävs givetvis att alla inblandade – alltså både de professionella grupperna och de deltagande familjerna – ser vikten av samarbetet. Ett arbete som inte dokumenteras, följs upp eller marknadsförs inåt och utåt riskerar att bli en engångsföreteelse. Att skapa en tradition där samarbetet innefattar en tydlig process från start till mål, framstår därmed som avgörande.

3) Användarundersökningar

En särskild typ av uppföljning av lokala samarbetsprojekt är användarundersökningar. Det är anmärkningsvärt att så få respondenter anger att samarbetsprojekten utvärderas med hjälp av undersökningar riktade till barnen och deras föräldrar/vårdnadshavare. Här finns således en stor utvecklingspotential. För att kunna argumentera för att samarbetet faktiskt stöder barns språkutveckling måste användarundersökningar genomföras. Sådana undersökningar borde genomföras i direkt anslutning till genomförda satsningar, men också longitudinellt för att på så vis kunna diskutera och visa på en mer långsiktig betydelse av samarbetet.

4) Skriftliga överenskommelser

Ytterligare en viktig del i processen för samarbeten är skriftliga överenskommelser vad gäller former

för samarbeten. Enligt enkätresultaten finns här en stor utvecklingspotential då skriftliga överenskommelser långt ifrån framstår som en given grund för de samarbeten som förekommer. En väl fungerande skriftlig dokumentation innebär att mål och syften med samarbetena måste förhandlas och formuleras tillsammans, att ansvarsfördelningen blir tydlig och att samarbetena blir mindre individberoende.

5) Gemensam och regelbunden fortbildning

Resultaten visar också på att gemensam och regelbunden fortbildning skulle kunna anordnas i mycket högre utsträckning och inte begränsas till punktinsatser. Här torde läns-/regionbiblioteken och de centrala barnhälsovårdsenheterna kunna spela en stor roll. I sådana insatser finns det anledning att trycka på vikten av processer och former för samarbeten, givet de fyra punkter som beskrivits ovan.

6) Förankring hos bibliotekschefer och ansvariga politiker

För att kunna skapa långsiktiga och hållbara strukturer för samarbetet mellan bibliotek och BVC krävs stöd från kommunala bibliotekschefer, samt förankring hos kommunala och landstingskommunala politiker. Med ett sådant stöd skulle en nationellt övergripande satsning, med tydliga strukturer för genomförande och uppföljning på lokal nivå, kunna genomföras. Formerna och innehållet för en sådan satsning beskrivs och föreslås av Rydsjö (2012) efter en genomgång av liknande satsningar internationellt, med förebild i det brittiska projektet *Bookstart*. Hon skriver att det ”på alla nivåer; central, regional och kommunal; behövs kunskaper, kompetenser och politisk vilja” (2012, s. 63) för att satsningen ska kunna lyckas. Politiskt stöd och stöd från bibliotekens ledning är således avgörande för att samverkan mellan bibliotek och BVC kring små barns språkutveckling ska bli framgångsrik.

7.2 Obesvarade frågor

Som nämndes i avsnitt 3.3 har den i denna rapport beskrivna studien en rad begränsningar. Bland annat ger undersökningen inga svar på frågor vad gäller enskilda kommuner eller län/regioner. Samtidigt är det på den kommunala och regionala nivå möjligheterna till förändring ligger. Lokala och regionala utvecklingsarbeten borde kunna, utifrån denna rapport och med hjälp av den taxonomi som har använts i analysen, kritiskt analysera den egna verksamheten och utarbeta specifika, lokala planer för förändring.

Denna rapport bygger framförallt på det kvantitativa material som samlats in genom enkäterna. Det kvalitativa material som samlats in, bestående av respondenternas kommentarer och svar på fritextfrågor, är minst sagt underanalyserat. Frågor om exempelvis hur grupperna betraktar varandras professionella expertis skulle kunna ställas till detta material. För att bättre kunna förstå vad som möjliggör respektive

hindrar fördjupade och hållbara samarbeten – och svara på frågor om *varför* samarbetet mellan bibliotek och BVC ser ut som det gör – finns här en rik källa att ösa ur.

Den undersökning som har presenterats i denna rapport handlar om former och villkor för samarbete mellan två institutioner och professioner. Det är dock helt avgörande att inte stanna här, då samarbetet givetvis inte ska utvecklas för samarbetets skull. För att lokala samarbetsprojekt, samt den nationella satsning som beskrivs ovan, ska kunna göra skillnad krävs en grundlig förståelse av behoven hos föräldrar/vårdnadshavare och barn och den betydelse som språkstimulerande samarbetsprojekt har för dem. En sådan förståelse kan nås genom att införa en tradition av att arbeta med genomförande och användning av användarstudier och ständigt utveckla och anpassa sina aktiviteter till de behov som framkommer i dessa studier.

Käll- och litteraturförteckning

Opublicerade källor

1642 enkätsvar, baserade på 4 enkäter (se bilaga 1-4), insamlade april och maj 2012, samt april och maj 2013.

Publicerade källor och litteratur

Almqvist-Tangen, G. & Hedenström, S. (2011). Innovative collaboration connected with language development in young children. *Scandinavian public library quarterly*, vol. 44, no. 3, s. 9-10.

Bibliotekskalendern (2012). Lund: BTJ Förlag.

Bibliotekslag: SFS 1996:1596 (1996). Stockholm: Kulturdepartementet

Bibliotekslag: SFS 2013: 801 (2013). Stockholm: Kulturdepartementet

Bisholt, B. (2009). *Nyutexaminerade sjuksköterskors yrkessocialisation: Erfarenheter av ett introduktionsprogram*. Göteborg: Göteborgs Universitet. Diss.

Corneliusson, C. (2007). *Språkstimulerande åtgärder för barn 0-2 år i Västmanland: Kartläggning av samarbetet mellan folkbiblioteken och BVC kring gåvoböcker och föräldragrupper*. Västerås: Länsbibliotek Västmanland. Tillgänglig via: http://www.ltv.se/ImageVault/Images/id_5985/scope_0/ImageVaultHandler.aspx [2013-11-27]

Frenander, A. (2012). Inledning. Ingår i A. Frenander & J. Lindberg, red. *Styra eller stödja?: Svensk folkbibliotekspolitik under hundra år*. Borås: Valfrid. S. 5-14.

German Millberg, L. (2012). *Akademisering av specialistsjuksköterskans utbildning i Sverige: Spänningsförhållanden med anledning av utbildningsreform i enlighet med Bologna*. Karlstad: Karlstads universitet. Lic.

Hallin, K. (2009). *Att vara sjuksköterska: En studie av sjuksköterskeprofessionen avseende omvårdnad, handledning och utveckling*. Östersund: Mittuniversitetet. Diss.

Hälso- och sjukvårdslag: SFS 1982:763. (1982). Stockholm: Socialdepartementet.

Höjer, B. (2013). Barnhälsovård. Ingår i *Nationalencyklopedin*. Malmö: Nationalencyklopedin. Till-

gänglig via: <http://www.ne.se/lang/barnhälsovård> [2013-11-26].

Isacsson, S-O & Malmquist, J. (2013). Hälso- och sjukvård: Organisation. Ingår i *Nationalencyklopedin*. Malmö: Nationalencyklopedin. Tillgänglig via: <http://www.ne.se/lang/hälso-och-sjukvård> [2013-11-26].

Johannisson, J. (2012). Från kulturpolitik till bibliotekspolitik? Folkbibliotek och Kultursamverkansmodellen. Ingår i A. Frenander & J. Lindberg, red. *Styra eller stödja?: Svensk folkbibliotekspolitik under hundra år*. Borås: Valfrid. S. 293-307.

Jonsell, R. (2011). Språk och tal: [Undersökningar]. Ingår i *Rikshandboken barnhälsovård*. Stockholm: Inera AB. Tillgänglig via: <http://www.rikshandboken-bhv.se/Texter/Undersokningar/Sprak-och-tal/> [2013-12-05].

Juncker, Beth (2010). Barns bibliotek: Nya villkor, nya utmaningar, nya teorier, nya begrepp. Ingår i K. Rydsvä, F. Hultgren & L. Limberg, red. *Barnet, platsen, tiden: Teorier och forskning i barnbibliotekens omvärld*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm. S. 241-269.

Limberg, L. & Lundh, A.H. (2013). Vad kännetecknar ett skolbibliotek? Ingår i L. Limberg & A.H. Lundh, red. *Skolbibliotekets roller i förändrade landskap: En forskningsantologi*. Lund: BTJ förlag. S. 9-42

Litteraturutredningen (2012). *Läsandets kultur: Slutbetänkande*. Stockholm: Fritze. (Statens offentliga utredningar (SOU), 2012:65).

Magnusson, M. (2009). *Barnhälsovård: att främja barns hälsa*. 5., [helt omarb.] uppl. Stockholm: Liber.

Magnusson, M. (2012). Evelina arbetet. Ingår i *Rikshandboken barnhälsovård*. Stockholm: Inera AB. Tillgänglig via: <http://www.rikshandboken-bhv.se/Texter/Basprogrammet/Evelina-arbetet/> [2013-12-05].

Magnusson, M., Lindfors, A. & Tell, J. (2011). Stora skillnader i svensk barnhälsovård. *Läkartidningen*, vol. 108, no. 35, s. 1618-21.

Malmquist, J. (2004). Evidensbaserad sjukvård (medicin). Ingår i *Mini-ordlista: Förklaringar av termer för utvärdering av Medicinska metoder*. Stockholm: Statens

- beredning för medicinsk utvärdering (SBU). Tillgänglig via: <http://www.sbu.se/sv/Evidensbaserad-varld/Ordlista/>
- Malmquist, J. (2013). Primärvård. Ingår i *Nationalencyklopedin*. Malmö: Nationalencyklopedin. Tillgänglig via: <http://www.ne.se/lang/primarvard> [2013-11-26].
- Nationella nätverket för Vårdutvecklare/Barnhälsovårdssamordnare (2007). Nationell målbeskrivning för sjukskötersketjänstgöring inom Barnhälsovården. Ingår i *Rikshandboken barnhälsovård*. Stockholm: Inera AB. Tillgänglig via: <http://www.rikshandboken-bhv.se/Texter/Malen-for-yrkesforeningarna/Nationell-malbeskrivning-for-sjukskotersketjanstgoring-inom-Barnhalsovarden> [2013-12-05].
- Redaktionsrådet för Rikshandboken barnhälsovård (2012). Adresser till Barnhälsovårdsenheter: [Om Rikshandboken]. Ingår i *Rikshandboken barnhälsovård*. Stockholm: Inera AB. Tillgänglig via: <http://www.rikshandboken-bhv.se/Texter/Om-Rikshandboken/Adresser-till-Barnhalsovardsenheter/> [2013-12-05].
- Region Halland (2011). Ansökan om bidrag 2011: *Läsfrämjande insatser*. Halmstad: Region Halland, Regionbiblioteket. Tillgänglig via: <http://www.regionhalland.se/PageFiles/31472/samverkan-bvc-bibliotek.pdf> [2013-10-23].
- Rikshandboken barnhälsovård*. (2013). Stockholm: Inera AB. Tillgänglig via: <http://www.rikshandboken-bhv.se> [2013-12-05]
- Rydsjö, K. (2012). *Dags att höja ribban!?: En rapport om samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek kring små barns språk- och litteracitetsutveckling*. Halmstad: Region Halland. Tillgänglig via: <http://www.regionhalland.se/sv/utveckling-och-tillvaxt/bestall-och-ladda-ner/kultur/regionbiblioteket/dags-att-hoja-ribban/> [2013-10-23].
- Rydsjö, K. & Michnik, K. (2012). *Samarbete mellan bibliotek och BVC/barnhälsovård i Sverige: Kartläggning och nuläge: Resultat av en enkät, genomförd i april/maj 2012*. Halmstad: Region Halland. Tillgänglig via: http://www.regionhalland.se/PageFiles/50106/Samarbete_Bibliotek_BVC.pdf [2013-10-23].
- Sarkadi, A., Nayeb, L., Kristiansson, R., Magnusson, M, Wallby, T. & Lucas, S. (2013). Forskning på BVC: Deltagande i nationella studier bör skrivas in i avtalen. *Läkartidningen*, vol. 110, no. 49-50, s. 2252.
- Seldén, L. (2012). Utbildning för folkbibliotekarier i Sverige: Politiska beslut och deras följder. Ingår i A. Frenander & J. Lindberg, red. *Styra eller stödja?: Svensk folkbibliotekspolitik under hundra år*. Borås: Valfrid. S. 189-215.
- SFS 1982:763. Se *Hälso- och sjukvårdslag*
- SFS 1996:1596. Se: *Bibliotekslag*: SFS 1996:1596
- SFS 2013: 801. Se: *Bibliotekslag*: SFS 2013: 801
- Sjuksköterskeutbildning (2013). Ingår i *Nationalencyklopedin*. Malmö: Nationalencyklopedin. Tillgänglig via: <http://www.ne.se/sjukskoterskeutbildning> [2013-12-05].
- Socialstyrelsen (2005). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. Stockholm: Socialstyrelsen. Tillgänglig via: http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9879/2005-105-1_20051052.pdf [2013-12-05]
- SOU 2012:65 (2012). Se: Litteraturutredningen.
- Ståhl, Y. (2012). *Documentation in child and school health services: Mapping health information from a biopsychosocial perspective using the ICF-CY*. Jönköping: Jönköping University. Diss.
- Sundin, O. (2003). *Informationsstrategier och yrkesidentiteter: En studie av sjuksköterskors relation till fackinformation vid arbetsplatsen*. Borås: Valfrid. Diss.
- Sundin, O. (2004). Användarundervisning inför informationssökning i yrkeslivet: En kunskapsöversikt. *Human IT*, Vol. 7, No. 2, s. 265-321.
- UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige. Tillgänglig via: <http://unicef.se/barnkonventionen> [2013-12-02]
- Ögland, M., Lundgren, L. & Wockatz, K. (2010). *Mäta och väga: Om statistik och effektivitet på folkbibliotek*. Stockholm: Stockholms stadsbibliotek. Tillgänglig via: http://regionbiblioteket.se/wp-content/uploads/sites/4/2013/08/M%C3%A4taov%C3%A4ga_medframsida.pdf [2013-10-24]

Bilaga 1 Enkätfrågor till barnbibliotekskonsulenter

1. Finns det ett samarbete mellan bibliotek och BVC i ditt län/din region?

- Ja
- Nej, BVC har tidigare samarbetat med biblioteket men samarbetet har upphört
- Nej, BVC har aldrig samarbetat med biblioteket

Kommentar:

2. Hur samarbetar läns-/regionbiblioteket med barnhälsovården i ditt län/din region: vilken/vilka av följande samarbetsformer förekommer?

- BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn under 2 år
- BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn som är 4 år
- BVC-sköterskorna delar ut broschyrer från biblioteket om språkutveckling och läsning
- Bokdepositioner och informationsmaterial om biblioteket finns på BVC
- Biblioteket ansvarar för en träff i föräldrautbildningen
- Annat

Kommentar:

3. Har BVC och biblioteket genomfört någon gemensam, språkstimulerande satsning, utöver de som nämns i fråga 2?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Kommentar:

3a. Vilken/vilka målgrupper riktade sig satsningen till?

- Barn 0-2 år och deras föräldrar
- Barn 2-5 år och deras föräldrar
- Flerspråkiga barn och deras föräldrar
- Barn med språkstörningar och deras föräldrar
- Barn med andra funktionsnedsättningar och deras föräldrar
- Annat

Kommentar:

3b. Vilket var syftet med satsningen?

Fritt svar

3c. Vem/vilka tog initiativ till satsningen?

- BVC
- Biblioteket och BVC tillsammans
- Biblioteket
- Region/länsbiblioteket
- Annan

Kommentar:

4. Finns det regionalt samarbete och i så fall med vilka?

- Barnomsorg
- Logopedi
- Högskolan
- Skolhälsovården
- Barnhälsovård
- Annan

Kommentar:

5. Förekommer gemensam fortbildning, t.ex. studiedagar, där både BVC-personal och bibliotekspersonal deltar?

- Ja, varje år
- Ja, det har hänt
- Nej, aldrig
- Vet ej
- Annat

Kommentar:

6. Har någon undersökning gjorts för att få föräldrarnas synpunkter på samarbetet?

- Ja
- Nej
- Vet ej
- Annat

Kommentar:

7. Marknadsförs samarbetet med BVC på läns-/regionbibliotekets webbplats?

- Ja
- Nej
- Annat

Kommentar:

8. I vilken utsträckning deltar dessa aktörer i planeringen av samarbetet med BVC?

I mycket hög grad -- I ganska hög grad -- Inte särskilt mycket -- Inte alls -- Vet ej

- Bibliotekschefer
- Berörda politiker
- Chef/samordnare för barnhälsovården
- Läns-/regionbiblioteket
- Annan

Kommentar:

9. Hur viktigt är samarbetet med BVC, enligt dig?

- Mycket viktigt
- Viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Oviktigt
- Vet ej

Kommentar:

10. Ger samarbetet med BVC er något?

- Ja
- Nej
- Vet inte

Kommentar:

**11. Till sist: Använd gärna textrutan här för fler synpunkter på eller åsikter om samarbetet!
Tack för hjälpen!**

Fritt svar

Bilaga 2 Enkätfrågor till barnhälsovårdsutvecklare

1. Finns det ett samarbete mellan BVC och bibliotek i ditt län/din region?

- Ja
- Nej, BVC har tidigare samarbetat med biblioteket men samarbetet har upphört
- Nej, BVC har aldrig samarbetat med biblioteket

Kommentar:

2. Hur samarbetar barnhälsovården med läns-/regionbiblioteket i ditt län/din region: vilken/vilka av följande samarbetsformer förekommer?

- BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn under 2 år
- BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn som är 4 år
- BVC-sköterskorna delar ut broschyrer från biblioteket om språkutveckling och läsning
- Bokdepositioner och informationsmaterial om biblioteket finns på BVC
- Biblioteket ansvarar för en träff i föräldrautbildningen
- Annat

Kommentar:

3. Har BVC och biblioteket genomfört någon gemensam, språkstimulerande satsning, utöver de som nämns i fråga 2?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Kommentar:

3a. Vilken/vilka målgrupper riktade sig satsningen till?

- Barn 0-2 år och deras föräldrar
- Barn 2-5 år och deras föräldrar
- Flerspråkiga barn och deras föräldrar
- Barn med språkstörningar och deras föräldrar
- Barn med andra funktionsnedsättningar och deras föräldrar
- Annat

Kommentar:

3b. Vilket var syftet med satsningen?

Fritt svar

3c. Vem/vilka tog initiativ till satsningen?

- BVC
- Biblioteket och BVC tillsammans
- Biblioteket
- Region/länsbiblioteket
- Annan

Kommentar:

4. Finns det regionalt samarbete och i så fall med vilka?

- Barnomsorg
- Logopedi
- Högskola/universitet
- Skolhälsovård
- Bibliotek
- Annan

Kommentar:

5. Förekommer gemensam fortbildning, t.ex. studiedagar, där både BVC-personal och bibliotekspersonal deltar?

- Ja, varje år
- Ja, det har hänt
- Nej, aldrig
- Vet ej
- Annat

Kommentar:

6. Har någon undersökning gjorts för att få föräldrarnas synpunkter på samarbetet?

- Ja
- Nej
- Vet ej
- Annat

Kommentar:

7. Marknadsförs samarbetet med biblioteket på läns-/regionbibliotekets webbplats?

- Ja
- Nej
- Annat

Kommentar:

8. I vilken utsträckning deltar dessa aktörer i planeringen av samarbetet med biblioteket?

I mycket hög grad -- I ganska hög grad -- Inte särskilt mycket -- Inte alls -- Vet ej

- Chef/samordnare för barnhälsovården
- Berörda politiker
- Bibliotekschefer
- Län-/regionbiblioteket
- Annan

Kommentar:

9. Hur viktigt är samarbetet med biblioteket, enligt dig?

- Mycket viktigt
- Viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Oviktigt
- Vet ej

Kommentar:

10. Ger samarbetet med biblioteket er något?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Kommentar:

**11. Till sist: Använd gärna textrutan här för fler synpunkter på eller åsikter om samarbetet!
Tack för hjälpen!**

Fritt svar

Bilaga 3 Enkätfrågor till folk- och barnbibliotekarier

1. Hur samarbetar bibliotek och BVC/barnhälsovård i din kommun: vilken/vilka av följande samarbetsformer förekommer?

- Bokdepositioner och informationsmaterial om biblioteket finns på BVC
- BVC-sköterskorna delar ut broschyrer från biblioteket om språkutveckling och läsning
- BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn under 2 år
- BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn som är 4 år
- Biblioteket ansvarar för en träff i föräldrautbildningen
- Det förekommer inget samarbete mellan biblioteket och BVC/barnhälsovården
- Annat

Kommentar:

2. Bjuder ni in BVC's föräldragrupper till biblioteket?

- Ja
- Nej

2a. Om ja, vilken/vilka av följande aktiviteter brukar förekomma?

- Vi visar föräldrahyllan
- Vi visar bibliotekets barnavdelning
- Vi visar barnböcker på olika språk
- Vi visar Äppelhyllan
- Vi har en sång- och ramsstund (eller liknande)
- Annat

Kommentar:

3. Har biblioteket och BVC/barnhälsovården genomfört någon gemensam, språkstimulerande satsning, utöver de som nämns i fråga 1?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Kommentar:

3 a. Om ja, vilken/vilka målgrupper riktade sig satsningen till?

- Barn 0-2 år och deras föräldrar
- Barn 2-5 år och deras föräldrar
- Flerspråkiga barn och deras föräldrar
- Barn med språkstörningar och deras föräldrar
- Barn med andra funktionsnedsättningar och deras föräldrar
- Annat

Kommentar:

3 b. Om ja, vilket var syftet med satsningen?

Fritt svar

3 c. Om ja, vem/vilka tog initiativ till satsningen?

- Biblioteket
- BVC/barnhälsovården
- Biblioteket och BVC/barnhälsovården tillsammans
- Region/länsbiblioteket
- Annan

Kommentar:

4. Vilka yrkesgrupper samarbetar du/ni regelbundet med?

- Personal på mödravårdscentral/barnmorskemottagning
- Personal på barnavårdscentral
- Logoped
- Förskollärare
- Annan

Kommentar:

5. Förekommer gemensam fortbildning, t.ex. studiedagar, där både bibliotekspersonal och BVC-personal deltar?

- Ja, varje år
- Ja, det har hänt
- Nej, aldrig
- Vet ej
- Annat

Kommentar:

6. Hur är samarbetet mellan bibliotek och BVC/barnhälsovård organiserat?

- Samarbetet är reglerat i ett skriftligt dokument
- Samarbetet utvecklas i ett nätverk där flera yrkesgrupper ingår
- Samarbetet bygger på planerade kontakter mellan ansvarig bibliotekarie och BVC-personal
- Samarbetet bygger på kontakter vid behov mellan ansvarig bibliotekarie och BVC-personal
- Vet ej
- Annat

Kommentar:

7. Har du/ni någon gång bjudit in BVC-personal till biblioteket?

- Ja, vi ville visa föräldrahyllan
- Ja, vi ville visa Äppelhyllan
- Ja, vi ville visa bibliotekets barnavdelning
- Ja, vi ville visa barnböcker på olika språk
- Nej, men det händer att de följer med föräldragrupperna hit
- Nej
- Annat

Kommentar:

8. Har någon undersökning gjorts för att få föräldrarnas synpunkter på samarbetet?

- Ja
- Nej
- Vet ej
- Annat

Kommentar:

9. Marknadsförs samarbetet med BVC/barnhälsovården på bibliotekets webbplats?

- Ja
- Nej
- Annat

Kommentar:

10. Hur viktigt är samarbetet med BVC/barnhälsovården, enligt dig/er?

- Mycket viktigt
- Viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Oviktigt
- Vet ej

Kommentar:

11. I vilken utsträckning deltar dessa aktörer i planeringen av samarbetet med BVC/barnhälsovården?

I mycket hög grad -- I ganska hög grad -- Inte särskilt mycket -- Inte alls – Vet ej

- Bibliotekschefen
- Chef/samordnare för barnhälsovården
- Berörda politiker
- Region/länsbiblioteket
- Annan

Kommentar:

12. Anser du/ni att bibliotekets mål uppfylls bättre genom samarbetet med BVC/barnhälsovården?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Kommentar:

13. Till sist: Använd gärna textrutan här för fler synpunkter på eller åsikter om samarbetet!

Fritt svar

Bilaga 4 Enkätfrågor till BVC-sköterskor

1. Finns det ett samarbete mellan BVC och bibliotek i din kommun?

- Ja
- Nej, BVC har tidigare samarbetat med biblioteket men samarbetet har upphört
- Nej, BVC har aldrig samarbetat med biblioteket

Kommentar:

2. Hur samarbetar BVC och bibliotek i din kommun: vilken/vilka av följande samarbetsformer förekommer?

- BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn under 2 år
- BVC och biblioteket samarbetar om gåvoböcker till barn som är 4 år
- BVC-sköterskorna delar ut broschyrer från biblioteket om språkutveckling och läsning
- Bokdepositioner och informationsmaterial om biblioteket finns på BVC
- Biblioteket ansvarar för en träff i föräldrautbildningen
- Annat

Kommentar:

3. Hur är samarbetet mellan BVC och bibliotek organiserat?

- Samarbetet bygger på kontakter vid behov mellan BVC-personal och ansvarig bibliotekarie
- Samarbetet bygger på planerade kontakter mellan BVC-personal och ansvarig bibliotekarie
- Samarbetet utvecklas i ett nätverk där flera yrkesgrupper ingår
- Samarbetet är reglerat i ett skriftligt dokument
- Annat
- Vet ej

Kommentar:

4. Förlägger BVC någon av sina föräldraträffar till biblioteket?

- Ja
- Nej

Kommentar:

4a. Vad är syftet med de träffarna?

- Bibliotekets barnavdelning visas
- Barnböcker på olika språk visas
- En sång- och ramsstund (eller liknande) organiseras
- Information om små barns språkutveckling ges
- Annat

Kommentar:

5. Har BVC och biblioteket genomfört någon gemensam, språkstimulerande satsning, utöver de som nämns i fråga 2?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Kommentar:

5a. Vilken/vilka målgrupper riktade sig satsningen till?

- Barn 0-2 år och deras föräldrar
- Barn 2-5 år och deras föräldrar
- Flerspråkiga barn och deras föräldrar
- Barn med språkstörningar och deras föräldrar
- Barn med andra funktionsnedsättningar och deras föräldrar
- Annat

Kommentar:

5b. Vilket var syftet med satsningen? Fritt svar

5c. Vem/vilka tog initiativ till satsningen?

- BVC
- Biblioteket och BVC tillsammans
- Biblioteket
- Region/länsbiblioteket
- Annan

Kommentar:

6. Vilka yrkesgrupper samarbetar du/ni regelbundet med vad gäller barn med språkstörning (förutom logoped, audionom, BHV-psykolog som ni remitterar till)?

- Förskola
- Specialpedagog
- Bibliotek
- Annan

Kommentar:

7. Förekommer gemensam fortbildning, t.ex. studiedagar, där både BVC-personal och bibliotekspersonal deltar?

- Ja, varje år
- Ja, det har hänt
- Nej, aldrig
- Vet ej
- Annat

Kommentar:

8. Känner du till bibliotekets...

- Äppelhylla Ja Nej
- Föräldrahylla Ja Nej

Kommentar:

9. Har någon undersökning gjorts för att få föräldrarnas synpunkter på samarbetet?

- Ja
- Nej
- Vet ej
- Annat

Kommentar:

10. Marknadsförs samarbetet med biblioteket på 1177.se?

- Ja
- Nej
- Annat

Kommentar:

11. Hur viktigt är samarbetet med biblioteket, enligt dig?

- Mycket viktigt
- Viktigt
- Inte särskilt viktigt
- Oviktigt
- Vet ej

Kommentar:

12. Ger samarbetet med biblioteket er något?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Kommentar:

**13. Till sist: Använd gärna textrutan här för fler synpunkter på eller åsikter om samarbetet!
Tack för hjälpen!**

Fritt svar

Den här rapporten presenterar resultaten av fyra enkäter som under 2012 och 2013 besvarades av folk-/barnbibliotekarier, sjuksköterskor verksamma vid barnavårdscentraler (BVC), barnbibliotekskonsulenter och barnhälsovårdsutvecklare över hela Sverige, med avseende på samverkan mellan de två institutionerna folkbibliotek och barnhälsovård. Enkätundersökningen, som är den första i sitt slag, genomfördes av Kultur i Halland som en del i projektet *Samverkan BVC – bibliotek för barns språkutveckling – forskning och best practice*.

Syftet med rapporten är att utifrån de två institutionerna, folkbibliotek och BVC, identifiera och beskriva gemensamma metoder i arbetet med små barns språkutveckling, samt nivåer av samverkan. På detta sätt skapas en grund för metodutveckling och förbättrat samarbete.

Rapportens övergripande slutsats är att det förekommer samarbeten som fungerar väl, men att det samtidigt finns stort utrymme för utveckling vad gäller samverkan mellan institutionerna kring små barns språkutveckling.

Rapporten är författad av Anna Hampson Lundh, filosofie doktor och lektor vid Högskolan i Borås, och Katarina Michnik, doktorand vid Högskolan i Borås.